

Passende Beoordeling Ontwerp-Natuurplan

28 september 2026

Kenmerk R004-1305294WLI-V01-pws-NL

Verantwoording

Titel	Passende Beoordeling Ontwerp-Natuurplan
Opdrachtgever	Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur
Aantal pagina's	36 (exclusief bijlagen)
Datum	28 september 2026
Handtekening	Ontbreekt in verband met digitale verwerking.
	Dit rapport is aantoonbaar vrijgegeven.

Colofon

TAUW bv
Handelskade 37
Postbus 133
7400 AC Deventer
T +31 57 06 99 91 1
E info.deventer@tauw.com

Kenmerk R004-1305294WLI-V01-pws-NL

Inhoud

1 Aanleiding 5

1.1 Het Natuurplan 5

1.2 Waarom is een passende beoordeling nodig voor het Ontwerp-Natuurplan? 5

1.3 Doel passende beoordeling 6

1.4 Leeswijzer 6

2 Kader passende beoordeling 7

2.1 Wat is een passende beoordeling? 7

2.2 Wettelijk kader bescherming Natura 2000-gebieden bij plannen 7

2.3 De maatregelen uit het Ontwerp-Natuurplan zijn ten gunste van natuur, waarom is een passende beoordeling alsnog nodig? 8

2.4 Wettelijk kader passende beoordeling 8

2.5 Wat gebeurt er na de beoordeling? 9

2.6 Hoe verhoudt de passende beoordeling zich tot het PlanMER? 9

3 Het Ontwerp-Natuurplan 10

3.1 De Natuurherstelverordening 10

3.2 De opgave van het Ontwerp-Natuurplan 10

3.2.1 Artikel 4 - Herstel van land-, kust- en zoetwaterecosystemen 10

3.2.2 Artikel 5 - Herstel van mariene ecosystemen 11

3.2.3 Artikel 8 - Herstel van stedelijke ecosystemen 11

3.2.4 Artikel 9 - Herstel van de natuurlijke verbindingen van rivieren en de natuurlijke functies van de bijbehorende overstromingsgebieden 12

3.2.5 Artikel 10 - Herstel van bestuiverpopulaties 12

3.2.6 Artikel 11 - Herstel van landbouwecosystemen 12

3.2.7 Artikel 12 - Herstel van bosecosystemen 13

3.2.8 Artikel 13 - Aanplant van drie miljard extra bomen 13

3.3 Leidende principes voor natuurherstel 14

3.4 Staat van de Nederlandse natuur 14

4 Natura 2000-gebieden 17

4.1 Inleiding 17

4.2 Methode 17

4.3 Relevante maatregelen 18

4.4 Afkadering effecten 21
4.4.1 Oppervlakteverlies en versnippering 21
4.4.2 Verzuring 22
4.4.3 Vermesting 22
4.4.4 Verzoeting en verzilting 22
4.4.5 Verontreiniging 22
4.4.6 Verdroging 22
4.4.7 Vernatting 23
4.4.8 Verandering stroomsnelheid 23
4.4.9 Verandering overstromingsfrequentie 23
4.4.10 Verstoring 23
4.4.11 Samenvattende tabel storingsfactoren 24
4.5 Effectbeoordeling 26
4.5.1 Oppervlakteverlies en versnippering 26
4.5.2 Stikstofdepositie 27
4.5.3 Wijzigingen in het hydrologisch systeem 29
4.5.4 Additionele revitaliseringsopgave 30
4.5.5 Verstoring 31
4.6 Effecten op buitenlandse Natura 2000-gebieden 33
5 Conclusies en aanbevelingen 33
6 Literatuur 35

Bijlage 1 Overzicht knelpunten per Natura 2000-landschap

1 Aanleiding

1.1 Het Natuurplan

Op 18 augustus heeft het Europees Parlement de Europese Natuurherstelverordening (NHV) vastgesteld (Verordening (EU) 2024/1991). Met de NHV moet Nederland gebieden herstellen en beschermen op land, aan de kust, in zoet water, bos, in landbouwgebieden, in steden en zee. Hoe Nederland gaat werken aan de hersteldoelen voor natuur moet uitgewerkt worden in een Natuurplan.

Het Ontwerp-Natuurplan schetst op hoofdlijnen hoe Nederland invulling geeft aan de verplichtingen van de Natuurherstelverordening, en heeft daarmee het karakter van een richtinggevend beleidsdocument. Het beschrijft de verplichtingen uit de Natuurherstelverordening en de bijdrage van de bestaande inzet op beleid, programma's en maatregelen aan de doelen. Het maakt daarnaast de beleidsmatige uitgangspunten, de beleidsmatige inzet en mogelijke strategische keuzes inzichtelijk, die invulling geven aan de zogenoemde restopgave. Uiterlijk 1 september 2026 dient Nederland de eerste versie van het Natuurplan in bij de Europese Commissie.

Het Ontwerp-Natuurplan wordt op basis van feedback van de Europese Commissie, input uit het plan-MER, uitvoeringstoetsen, de formele ter inzagelegging, uitkomsten van nog lopende onderzoeken en een reflectie van het Planbureau voor de Leefomgeving, verwerkt tot definitief Natuurplan. Het definitieve Natuurplan wordt uiterlijk op 1 september 2027 ingediend.

1.2 Waarom is een passende beoordeling nodig voor het Ontwerp-Natuurplan?

Het Ontwerp-Natuurplan is een programma waarin strategische (beleids)keuzes zijn opgenomen die gericht zijn op het realiseren van de doelstellingen uit de Natuurherstelverordening.
In het Ontwerp-Natuurplan worden op hoofdlijnen beleidskeuzes gemaakt en maatregelen geformuleerd die van invloed zijn op de fysieke leefomgeving, waaronder de Natura 2000-gebieden en de directe omgeving hiervan. De maatregelen uit het Ontwerp-Natuurplan worden getroffen ten behoeve van het halen van de doelstellingen uit de Natuurherstelverordening. Afhankelijk van het type maatregel, de locatie en benodigde inspanning om deze te realiseren kan er sprake zijn van (onbedoeld) negatieve gevolgen voor Natura 2000-gebieden.

Tekstkader: plantoets artikel 6, derde lid, Habitatrichtlijn
Conform de Toelichting van de Europese Unie (2019/C 33/01) op de bepalingen van artikel 6 van de habitatrichtlijn vormt het Ontwerp-Natuurplan de basis voor meer gedetailleerde plannen. Op dit type plannen is artikel 6, lid 3, Habitatrichtlijn (opstellen van een Passende beoordeling) van toepassing voor zover deze plannen significant negatieve effecten voor een Natura 2000-gebied kunnen hebben. Omdat onvoldoende duidelijk is welke maatregelen op welke wijze uitgevoerd worden, is niet uit te sluiten dat maatregelen worden ingezet die (onbedoeld) negatieve (neven)effecten hebben voor Natura 2000-gebieden. De kans op significante negatieve effecten is onder andere aanwezig doordat er maatregelen in en rondom Natura 2000-gebieden getroffen worden die een verstorend effect kunnen hebben of kunnen leiden tot uitstoot van stikstofdepositie of door aanpassingen in de hydrologie (geen

1.3 Doel passende beoordeling

Het doel van de passende beoordeling is om de risico's op significant negatieve effecten op de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-netwerk (de instandhoudingsdoelstellingen) als gevolg van de keuzes en maatregelen uit het Ontwerp-Natuurplan in beeld te brengen. Als (significant) negatieve effecten niet met zekerheid kunnen worden uitgesloten worden mitigerende maatregelen voorgesteld waarmee de negatieve effecten worden voorkomen of zo veel mogelijk beperkt.

Het detailniveau van de passende beoordeling sluit aan bij het huidige detailniveau van het plan. Gezien het huidig abstracte karakter van het Ontwerp-Natuurplan is deze op hoofdlijnen. Aan de hand van deze informatie dient de passende beoordeling aannemelijk te maken dat aantasting van natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden is uit te sluiten.

1.4 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk wordt ingegaan op het wettelijk kader van de passende beoordeling en waar deze over gaat. Hoofdstuk 3 gaat in op de onderdelen van het Ontwerp-Natuurplan die getoetst zijn in de passende beoordeling. In hoofdstuk 4 worden de mogelijke effecten van het Ontwerp-Natuurplan op Natura 2000-gebieden passend beoordeeld. Vervolgens worden waar nodig mitigerende maatregelen voorgesteld om (significant) negatieve effecten te voorkomen of zo veel mogelijk te beperken. Hoofdstuk 5 gaat in op de conclusies van de plantoets.

2 Kader passende beoordeling

2.1 Wat is een passende beoordeling?

Een passende beoordeling is een ecologisch onderzoek naar de gevolgen van een plan of project voor beschermde Natura 2000-gebieden. In dit onderzoek wordt gekeken of het plan of project mogelijk schadelijke gevolgen heeft op de natuurwaarden waarvoor het gebied is beschermd. Het doel is om zekerheid te verkrijgen dat de natuurwaarden niet worden aangetast.

2.2 Wettelijk kader bescherming Natura 2000-gebieden bij plannen

De Omgevingswet (hierna Ow) is het wettelijk stelsel voor bescherming van Natura 2000-gebieden. In de Omgevingswet en de bijbehorende uitvoeringsbesluiten zijn bepalingen opgenomen voor de bescherming van Natura 2000-gebieden. Onderscheid wordt gemaakt in plannen en projecten. Het Ontwerp-Natuurplan moet, in de zin van de Omgevingswet, beschouwd worden als plan. Een plan dat kaderstellend is voor één of meer Natura 2000-activiteiten mag alleen worden vastgesteld wanneer er afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten geen sprake is van significante gevolgen op de instandhoudingsdoelstellingen in Natura 2000-gebieden. Een Natura 2000-activiteit is gedefinieerd als ‘activiteit, inhoudende het realiseren van een project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied.’ (begrippenlijst, bijlage behorende bij artikel 1.1 Ow).

Een plan mag dan uitsluitend worden vastgesteld wanneer uit de passende beoordeling met zekerheid blijkt dat er geen sprake is van significante gevolgen, dus dat het plan geen gevolgen heeft voor de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied. In sommige gevallen kunnen daarvoor aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn. De wettelijke vereisten (‘beoordelingsregels’) waaraan een plan moet voldoen om vastgesteld te mogen worden zijn te vinden in artikel 10.24 Bkl. Kunnen significante gevolgen op voorhand worden uitgesloten, dan is het plan ‘uitvoerbaar’ voor wat betreft de mogelijke effecten op Natura 2000-gebieden en kan het plan door het bevoegde gezag worden vastgesteld.

Wanneer (significant) negatieve effecten niet met zekerheid uitgesloten kunnen worden, dient een zogenoemde ADC-toets doorlopen te worden. Hierin dient te worden gemotiveerd dat het gevolg van het plan voor Natura 2000-waarden onvermijdelijk is omdat er geen alternatieven bestaan (A), de activiteit van dwingend openbaar belang is (D) en het significant negatief effect volledig gecompenseerd wordt (C).

2.3 De maatregelen uit het Ontwerp-Natuurplan zijn ten gunste van natuur, waarom is een passende beoordeling alsnog nodig?

In het Ontwerp-Natuurplan worden keuzes gemaakt gericht op realisatie van de doelen uit de Natuurherstelverordening. Artikel 4 uit de Natuurherstelverordening gaat in op VHR-doelen, maar ook andere artikelen leiden tot maatregelen in of rondom Natura 2000-gebieden, zoals het herstel van mariene ecosystemen (artikel 5), herstel van bosecosystemen (artikel 12) en de natuurlijke verbindingen van rivieren en de natuurlijke functies van de bijbehorende overstromingsgebieden (artikel 9)[1]. Ook als een voornemen gericht is op natuurherstel, moet worden beoordeeld wat de effecten op Natura 2000-gebieden zijn. Natuurherstelmaatregelen kunnen namelijk tijdelijke of lokale negatieve effecten veroorzaken op beschermde habitats en soorten. Om die reden moet worden vastgesteld of deze maatregelen de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied[2] niet aantasten. Daarom is een beoordeling van de effecten van deze maatregelen op Natura 2000-gebieden noodzakelijk.

Een passende beoordeling gaat uitsluitend in op de mogelijk (onbedoeld) negatieve gevolgen voor Natura 2000-gebieden als gevolg van de maatregelen opgenomen in het Ontwerp-Natuurplan. Het doel van de toets is om te bepalen of de Natura 2000-doelen worden aangetast. De focus ligt hierdoor op negatieve effecten van een ingreep op de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied. Volgens vaste jurisprudentie mogen positieve effecten van plannen of projecten niet worden gebruikt om negatieve effecten op hetzelfde moment en op dezelfde plek 'weg te strepen' (te compenseren)[3]. Maatregelen die specifiek bedoeld zijn om negatieve effecten direct weg te nemen of te verminderen, worden wel meegenomen in de passende beoordeling[4]. Dit zijn zogenoemde mitigerende maatregelen. Denk hierbij aan het plaatsen van een geluidsscherm om geluidsverstoring te voorkomen of een maatregel die stikstofemissies voorkomt.

Waar wordt dan wel ingegaan op de positieve bijdrage van het Ontwerp-Natuurplan op de NHV-doelstellingen?
De positieve impact en de bijdrage van de maatregelen aan het doelbereik voor het behalen van de NHV-doelstellingen is beoordeeld in het PlanMER. Dit is een separaat rapport en geen onderdeel van de passende beoordeling (zie voor een nadere toelichting op hoe het PlanMER en de passende beoordeling zich tot elkaar verhouden ook paragraaf 2.5).

2.4 Wettelijk kader passende beoordeling

Uit artikel 6, lid 3 van de Habitatrichtlijn volgt dat plannen uitsluitend kunnen worden vastgesteld als de zekerheid is verkregen dat deze de ‘natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied’ niet aantasten. Deze verplichting is vervolgens omgezet naar de Omgevingswet[5]. De passende beoordeling is een juridisch verplichte toets waarin wordt beoordeeld of een plan of project significant negatieve gevolgen kan hebben voor een of meerdere Natura 2000-gebieden.

[1] Opsomming niet volledig, zie voor een totaaloverzicht van de mate van samenhang van artikelen hoofdstuk 7 uit het PlanMER
[2] Met de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied worden de doelen bedoeld waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen, ook wel instandhoudingsdoelstellingen genoemd
[3] PAS-uitspraak: Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van state op 29 mei 2019 (ECLI:NL:RVS:2019:1603)
[4] Factsheet Natura 2000, significantie en passende beoordeling in milieueffectrapportage, Commissie MER (2024)
[5] Omgevingswet artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder e (omgevingsvergunning voor een Natura 2000-activiteit

Het detailniveau van de passende beoordeling sluit aan bij het detailniveau van het Ontwerp-Natuurplan. De passende beoordeling bestaat uit een beschrijving van de relevante maatregelen uit het Ontwerp-Natuurplan. Vervolgens wordt ingegaan op de mogelijk (significant) negatieve effecten van deze maatregelen op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebieden en wordt beoordeeld of sprake kan zijn van (significant) negatieve effecten als gevolg van het Ontwerp-Natuurplan op Natura 2000-gebieden. Wanneer uit het onderzoek blijkt dat het plan of project mogelijke gevolgen heeft voor de beschermde natuurwaarden, zijn aanvullende maatregelen benodigd om deze gevolgen te voorkomen (zogenoemde mitigerende maatregelen).

2.5 Wat gebeurt er na de beoordeling?

Er zijn drie mogelijke uitkomsten van de passende beoordeling:

1. Er is geen sprake van *significant* negatieve effecten
   Uit de passende beoordeling blijkt dat het plan de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied niet aantast. Het plan kan worden vastgesteld
2. Er is na het treffen van mitigerende maatregelen geen sprake van (significant) negatieve gevolgen voor Natura 2000-gebieden
   Uit de passende beoordeling blijkt dat er sprake is van significant negatieve gevolgen voor de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied. Deze effecten kunnen door mitigerende maatregelen worden voorkomen of voldoende verminderd waardoor er na het treffen van deze maatregelen geen sprake meer is van significant negatieve gevolgen. Het plan kan worden vastgesteld
3. Significant negatieve gevolgen zijn niet met zekerheid uit te sluiten of te voorkomen door middel van het treffen van mitigerende maatregelen.
   Als uit de passende beoordeling ook na het betrekken van mitigerende maatregelen blijkt dat significant negatieve gevolgen niet met zekerheid zijn uit te sluiten of voorkomen kan het plan alleen worden vastgesteld indien de ADC-toets doorlopen kan worden. In dat geval is er geen (minder schadelijk) alternatief, er is sprake van dwingende reden van groot openbaar belang en de verloren natuurwaarden worden volledig gecompenseerd. Wanneer de ADC-toets doorlopen kan worden, kan het plan worden vastgesteld

2.6 Hoe verhoudt de passende beoordeling zich tot het PlanMER?

De passende beoordeling en het PlanMER hebben inhoudelijk gedeeltelijk overlap maar een verschillend doel. Het PlanMER brengt *alle* relevante milieueffecten van een plan in beeld, beschrijft effecten en alternatieven en ondersteunt daarmee bij besluitvorming richting een voorkeursalternatief. De passende beoordeling richt zich uitsluitend op de gevolgen voor Natura 2000-gebieden en de instandhoudingsdoelstellingen daarvan. Het is een juridisch vereiste toetsing. Een passende beoordeling is een bouwsteen voor de onderbouwing van effecten als gevolg van het plan (of de verschillende alternatieven) op natuur in het PlanMER.

Een passende beoordeling voor een mer-plichtig plan hoeft niet in een MER te worden opgenomen, maar wordt wel aangeraden door de commissie MER[6].

[6] Factsheet Natura 2000, significantie en passende beoordeling in milieueffectrapportage, Commissie MER (2024)

3 Het Ontwerp-Natuurplan

3.1 De Natuurherstelverordening

De NHV bouwt voort op bestaande Europese wetgeving, zoals de Vogelrichtlijn, de Habitatrichtlijnen, de Kaderrichtlijn water en de Kaderrichtlijn Mariene strategie. Daarnaast introduceert de NHV aanvullende en aangescherpte verplichtingen voor het beschermen en herstellen van ecosystemen. Zo gelden er hersteldoelen buiten Natura 2000-gebieden en zijn er afhankelijk van het artikel concrete mijlpalen vastgesteld voor 2030, 2040 en 2050. De verplichtingen verschillen per artikel. De volgende artikelen zijn opgenomen in de NHV en vervolgens uitgewerkt in het Ontwerp-Natuurplan;

- Artikel 4 - Herstel van land-, kust- en zoetwaterecosystemen
- Artikel 5 - Herstel van mariene ecosystemen
- Artikel 8 - Herstel van stedelijke ecosystemen
- Artikel 9 - Herstel van de natuurlijke verbindingen van rivieren en de natuurlijke functies van de bijbehorende overstromingsgebieden
- Artikel 10 - Herstel van bestuiverpopulaties
- Artikel 11 - Herstel van landbouwecosystemen
- Artikel 12 - Herstel van bosecosystemen
- Artikel 13 - Aanplant van drie miljard extra bomen

3.2 De opgave van het Ontwerp-Natuurplan

In het Ontwerp-Natuurplan worden herstel- en uitbreidingsopgaven in kaart gebracht. In het definitieve Natuurplan wordt bepaald op welke wijze en met welke stappen maatregelen getroffen worden om de NHV-doelen te realiseren. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen de bijdrage van bestaande beleidssporen aan het NHV-doel en of er nog sprake is van een restopgave. Uit het Ontwerp-Natuurplan blijkt dat ondanks de huidige inzet nog sprake is van een aanzienlijke restopgave. Additionele maatregelen zijn dus noodzakelijk. In navolgende paragrafen wordt het beleid per artikel beschreven (zowel de bestaande beleidssporen als additioneel beleid).

3.2.1 Artikel 4 - Herstel van land-, kust- en zoetwaterecosystemen

Artikel 4 is gericht op het herstel van terrestrische, kust- en zoetwaterecosystemen, waaronder habitattypen en leefgebieden van soorten die beschermd zijn onder de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. Uit het Ontwerp-Natuurplan blijkt dat Nederland deze opgave grotendeels invult via bestaande beleidskaders en programma's, waaronder Natura 2000-beheerplannen, het Natuurnetwerk Nederland, Programma Natuur, de structurele aanpak stikstof, Basiskwaliteit Natuur en diverse gebiedsgerichte natuur-, water- en klimaatprogramma's.

Het Ontwerp-Natuurplan bevat voor artikel 4 nog beperkt uitgewerkt additioneel beleid. Er zijn strategische keuzes vastgelegd als randvoorwaarde voor de later te bepalen additionele concrete maatregelen die in het Definitief Natuurplan en de hierop volgende planperioden vastgelegd gaan worden. Onderdeel van deze keuze is dat voor habitattypen aanvullende herstelmaatregelen waarschijnlijk geconcentreerd worden in een beperkt aantal prioritaire gebieden, geselecteerd op basis van aanwezigheid van habitattypen, herstelpotentie en draagvlak. De nadere uitwerking van maatregelen, leefgebieden en de ruimtelijke inpassing daarvan volgt in latere planperiodes. Opgaven worden zo veel mogelijk binnen Natura 2000-gebieden of het Natuurnetwerk Nederland gerealiseerd.

3.2.2 Artikel 5 - Herstel van mariene ecosystemen

Artikel 5 is gericht op het herstel van mariene ecosystemen, waaronder mariene habitattypen en leefgebieden van soorten. Uit het Ontwerp-Natuurplan blijkt dat Nederland deze opgave grotendeels invult via bestaande beleidskaders en programma's. Het Ontwerp-Natuurplan bevat voor artikel 5 slechts beperkt concreet additioneel beleid. De nadruk ligt vooral op het nader in beeld brengen van de opgave. Er wordt aangegeven dat vervolgonderzoek nodig is naar de verspreiding, toestand, gunstige referentieoppervlakten en kwalificeringsindicatoren van mariene habitattypen en leefgebieden van soorten. Ook wordt aangegeven dat voor soorten mogelijk aanvullende inzet nodig is om verstoring van leefgebieden te verminderen, maar deze inzet is nog niet vertaald naar concrete maatregelen, locaties of juridische instrumenten.

3.2.3 Artikel 8 - Herstel van stedelijke ecosystemen

Artikel 8 is gericht op het versterken van stedelijke ecosystemen, op nationaal niveau een netto achteruitgang van de oppervlakte stedelijke groene ruimte en oppervlakte boomkroonbedekking binnen het stedelijk ecosysteem te voorkomen. Het Ontwerp-Natuurplan zet vooral in op het ondersteunen van medeoverheden bij de ontwikkeling en uitvoering van bestaand beleid, bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van kennis, handreikingen, beleidskaders en mogelijk financiële middelen die voortvloeien uit wetgeving of uitvoeringsafspraken. Daarnaast worden verschillende bestaande beleidsontwikkelingen verder uitgewerkt. De nadruk ligt op de kwantitatieve doelstellingen. Centraal staan het voorkomen van nettoverlies aan stedelijke groene ruimte en boomkroonbedekking tot 2030 en het realiseren van een toenemende trend vanaf 2031. Een aantal bestaande beleidsontwikkelingen worden verder uitgewerkt. Omdat deze ontwikkelingen in afzonderlijke beleidssporen plaatsvinden worden zij niet beschouwd als additioneel beleid dat rechtstreeks uit het Natuurplan voortkomt. Wel kunnen zij bijdragen aan het doelbereik. Dit gaat om Basiskwaliteit Natuur, de Handreiking GIOS en het verankeren van natuurinclusief beleid in de definitieve Nota Ruimte. Het Ontwerp-Natuurplan onderkent daarnaast het belang van de kwaliteit van stedelijk groen voor onder meer biodiversiteit, klimaatadaptatie en gezondheid. Of deze ook middels artikel 8 geïmplementeerd gaan worden is nog niet besloten.

3.2.4 Artikel 9 - Herstel van de natuurlijke verbindingen van rivieren en de natuurlijke functies van de bijbehorende overstromingsgebieden

Artikel 9 is gericht op herstel van de natuurlijke verbindingen van rivieren en op verbetering van de natuurlijke functies van overstromingsgebieden. Het Ontwerp-Natuurplan sluit hiervoor grotendeels aan bij bestaande beleidskaders, zoals de Kaderrichtlijn Water (KRW), Natura 2000, de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW), Ruimte voor de Rivier en regionale beek- en rivierherstelprogramma's.

Het aanvullende beleid binnen artikel 9 is beperkt van omvang en richt zich vooral op het inventariseren van kunstmatige barrières in 13 KRW-waterlichamen met de status 'natuurlijk'. Op basis van deze inventarisatie wordt beoordeeld welke barrières als onnodig worden beschouwd en in aanmerking komen voor verwijdering. Het Ontwerp-Natuurplan werkt nog niet concreet uit welke barrières worden verwijderd, in welke gebieden maatregelen worden genomen en hoe dit juridisch, financieel en ruimtelijk wordt geborgd. Voor de grote rivieren, overige KRW-waterlichamen en het herstel van overstromingsgebieden wordt voornamelijk aangesloten bij bestaande programma's en beleidskaders.

3.2.5 Artikel 10 - Herstel van bestuiverpopulaties

Artikel 10 richt zich op het herstel en versterken van bestuiverpopulaties, zoals bijen, vlinders en andere insecten, die een belangrijke rol spelen in het functioneren van ecosystemen en in de landbouwproductie. In Nederland staan deze populaties onder druk door factoren zoals intensief landgebruik, gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en verlies van leefgebied. Het Ontwerp-Natuurplan bevat voor artikel 10 nog beperkt concreet additioneel beleid. De inzet bouwt vooral voort op bestaande initiatieven, zoals de Nationale Bijenstrategie, bijenlandschappen, ecologisch beheer, agrarisch natuurbeheer, stedelijke vergroening en het verankeren van bestuivervriendelijke beheer- en inrichtingsprincipes in aanpalende beleidsdossiers, op het gebied van landbouw, infrastructuur, natuurbeheer en klimaatadaptatie. Additioneel is vooral dat deze inzet expliciet wordt gekoppeld aan de NHV-verplichting om de negatieve trend van de bestuiverpopulaties uiterlijk in 2030 te keren en daarna een toenemende trend te realiseren. De mogelijke aanvullende inzet is op vijf elementen gericht: reductie van gewasbeschermingsmiddelen, ecologische beheer en inrichting, verhogen van de middelen voor bijenlandschappen, bestuivers meenemen in lopend beleid en verminderen van druk honingbijen op wilde bestuivers.

3.2.6 Artikel 11 - Herstel van landbouwecosystemen

Artikel 11 richt zich op het herstel en de versterking van biodiversiteit en ecosysteemkwaliteit binnen het landbouwareaal. Het Ontwerp-Natuurplan bouwt vooral voort op bestaande instrumenten, zoals het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB), het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb), eco-regelingen, het Aanvalsplan Landschap, het Aanvalsplan Grutto en het Interbestuurlijk Programma Veenweide. Daarbij ligt de nadruk op een gerichtere, zwaardere en meer structurele inzet van bestaande middelen. Aanvullende inzet is nodig voor boerenlandvogels, graslandvlinders, landschapselementen, veenweidegebieden en duurzame verdienmodellen voor boeren.

Het ANLb wordt gezien als belangrijk uitvoeringsinstrument. Het Ontwerp-Natuurplan werkt echter geen nieuw ANLb-stelsel uit. De inzet ligt vooral bij het beter benutten en versterken van het bestaande instrumentarium, bijvoorbeeld door opschaling, gerichtere inzet in kansrijke gebieden en aanpassing van pakketten inclusief bijbehorende budgetten. Voor boerenlandvogels betekent dit dat meer nadruk nodig is op zware, samenhangende en langjarig geborgde beheermaatregelen in weidevogel- en akkervogelkerngebieden. Voor graslandvlinders richt de aanvullende inzet zich op een programmatische aanpak gericht op kennisontwikkeling en kennisdeling en de uitrol van effectieve maatregelen (zoals sinus maaien of een groter percentage laten staan in kruidenrijke randen). Daarnaast is voor landschapselementen mogelijk aanvullende inzet door aanleg, het herstel en het beheer van landschapselementen, langjarige beheervergoedingen en gebiedsgerichte afspraken met agrariërs. Voor boerenlandvogels, waaronder de grutto, is aanvullende inzet nodig via extensivering van melkveehouderijen, hogere grondwaterstanden en zwaar beheer in kerngebieden in combinatie met langjarige beheerafspraken. Voor veenweidegebieden blijft de uitvoering voorlopig vooral plaatsvinden via bestaande programma's en gebiedsgerichte aanpak. Hiervoor is geen additioneel beleid geformuleerd in het Ontwerp-Natuurplan.

3.2.7 Artikel 12 - Herstel van bosecosystemen

Artikel 12 richt zich op het herstel van bosecosystemen in Nederland. Bossen vervullen meerdere functies, waaronder biodiversiteit, klimaatmitigatie, recreatie en houtproductie. Bosherstel vindt meestal plaats binnen bestaande bossen. Echter kan het verlagen van drukfactoren of het uitbreiden van bosareaal in een dichtbevolkt land als Nederland, vragen om een andere verdeling van de beschikbare ruimte, bijvoorbeeld ten opzichte van landbouw of andere functies.

Het Ontwerp-Natuurplan zet met name in op realisatie van de doelen voor artikel 12 via de lopende beleidsprogramma's en additionele revitalisering van 32.000 hectare. Het doorlopend beleid (zoals de bossenstrategie, bestaande revitaliseringssporen, het Klimaatakkoord, Natura 2000-beheerplannen) ondersteunen de doelen van artikel 12 en geven mogelijkheden voor verdere verankering van deze doelen en borging van maatregelen. Voorbeelden hiervan zijn de provinciale bosrevitaliseringsplannen, maatregelen ten behoeve van bosvogels die beschermd zijn via de VHR en koolstofopslag via het Klimaatakkoord.

3.2.8 Artikel 13 - Aanplant van drie miljard extra bomen

Artikel 13 verplicht EU-lidstaten om bij te dragen aan de aanplant van drie miljard extra bomen in de Europese Unie tegen 2030. In het Ontwerp-Natuurplan is een ambitie opgenomen voor 25 miljoen extra bomen. Hiervoor worden geen aanvullende maatregelen opgenomen, het Ontwerp-Natuurplan stelt dat dit aantal bereikt kan worden via de opgaven in de hiervoor benoemde artikelen.

3.3 Leidende principes voor natuurherstel

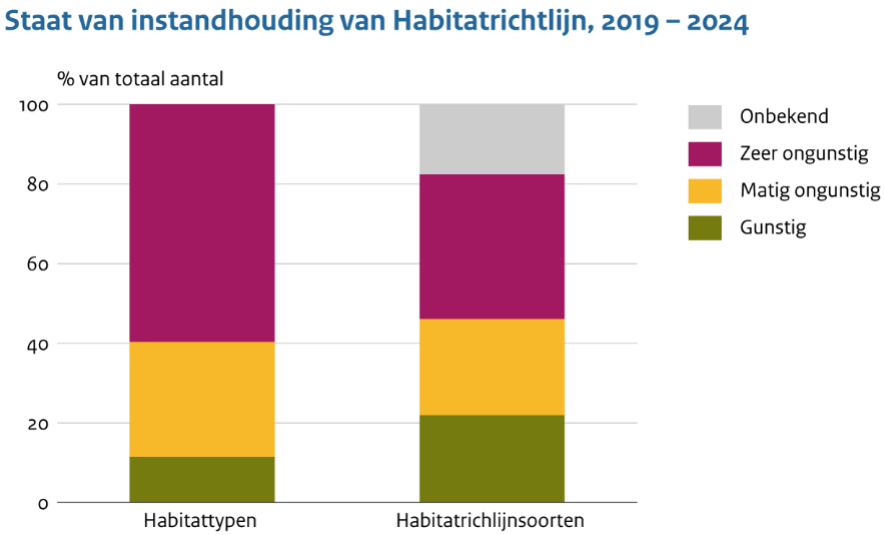
Omdat natuurherstel tijd vergt, bevatten zowel de NHV als het Natuurplan stapsgewijze doelen voor het herstel van ecosystemen. Nederland heeft verschillende leidende principes gekozen welke nodig zijn om de (tussen)doelen van de NHV te halen.

1. Kiezen voor focus op inzet op gebieden en maatregelen met de grootste bijdrage aan doelbereik
2. Moeilijke opgaven niet uitstellen, waar mogelijk snel aan de slag op basis van huidige kennis
3. Consistentie tussen wettelijke, bestuurlijke en financiële afspraken
4. Integrale, NHV-brede aanpak voor soorten
5. Versterkte borging van de uitvoering van bestaand en voorgenomen beleid
6. Doorwerking leidende principes Nota Ruimte in de NHV-aanpak
7. Toewerken naar een natuurinclusieve samenleving
8. Samenhangende inzet van Rijk en medeoverheden

3.4 Staat van de Nederlandse natuur

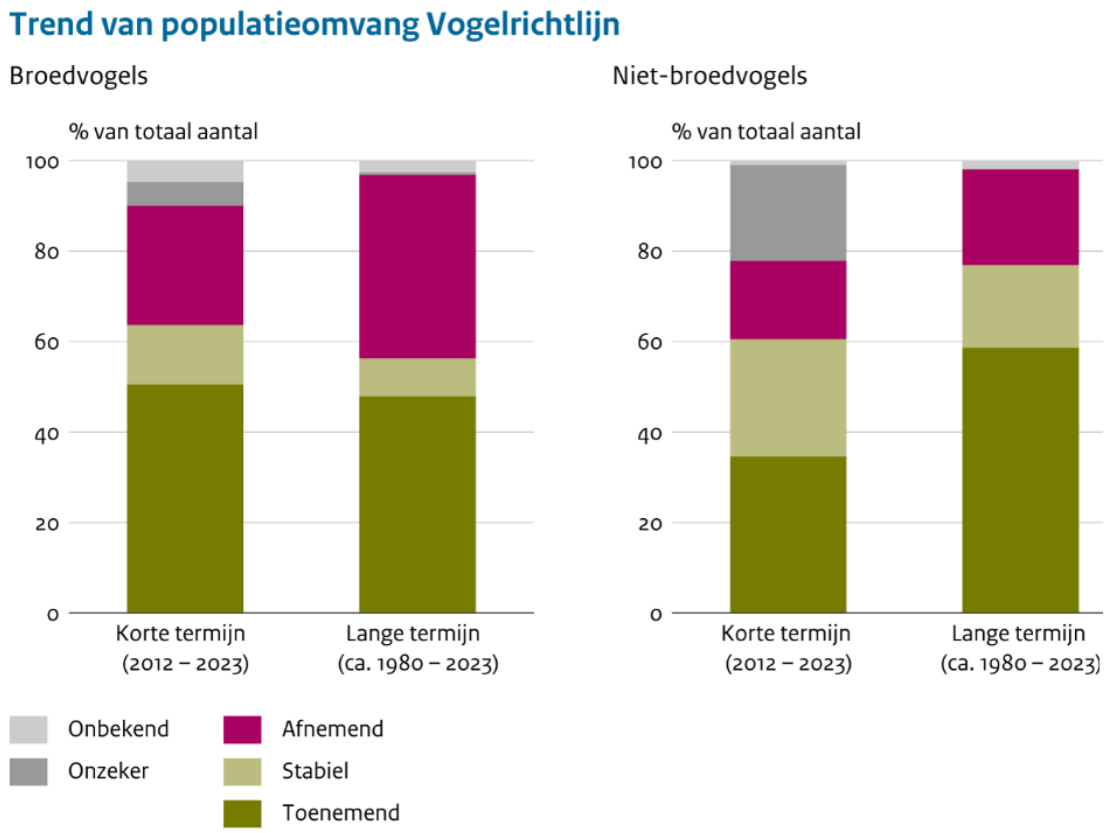
Het gaat niet goed met de natuur in Nederland. Wereldwijd neemt de biodiversiteit en de veerkracht van ecosystemen in snel tempo af. De Nederlandse natuur heeft momenteel te maken met verschillende drukfactoren; versnippering en verlies aan leefgebied, stikstofdepositie, gewasbeschermingsmiddelen, verdroging druk op water- en bodemkwaliteit, invasieve exoten, bodemberoering, overbevissing en klimaatverandering (CLO, 2025).

In de periode 2018–2023 was de natuurkwaliteit van ecosystemen op land voor circa 74 % van het areaal laag tot vrij laag. Ook buiten natuurgebieden schiet de kwaliteit tekort: de inrichting van het landschap, de milieucondities en het beheer zijn daar vaak onvoldoende om natuurwaarden te ondersteunen (CLO, 2025).
Een groot deel van de beschermde habitattypen en soorten verkeert in een ongunstige staat van instandhouding, waarbij veel habitattypen nog steeds verder verslechteren (BIJ12, 2025). De staat van instandhouding van de meeste habitattypen en soorten van de Habitatrichtlijn is (zeer) ongunstig in Nederland. Dit geldt voor circa 88 % van de habitattypen en 60 % van de Habitatrichtlijnsoorten. De langetermijntrend van bijna 60 % van de niet-broedvogels en ongeveer 50 % van de broedvogels van de Vogelrichtlijn is positief in de populatieomvang. Vergeleken met deze lange termijntrend gaat het de laatste twaalf jaar met de broedvogels gemiddeld iets beter, terwijl het met de niet-broedvogels juist iets minder goed gaat (CLO, 2026). In onderstaande grafieken is een overzicht opgenomen van de staat van instandhouding van habitattypen en Habitatrichtlijnsoorten en de trends in voorkomen van Vogelrichtlijnsoorten in de periode 2019-2024.

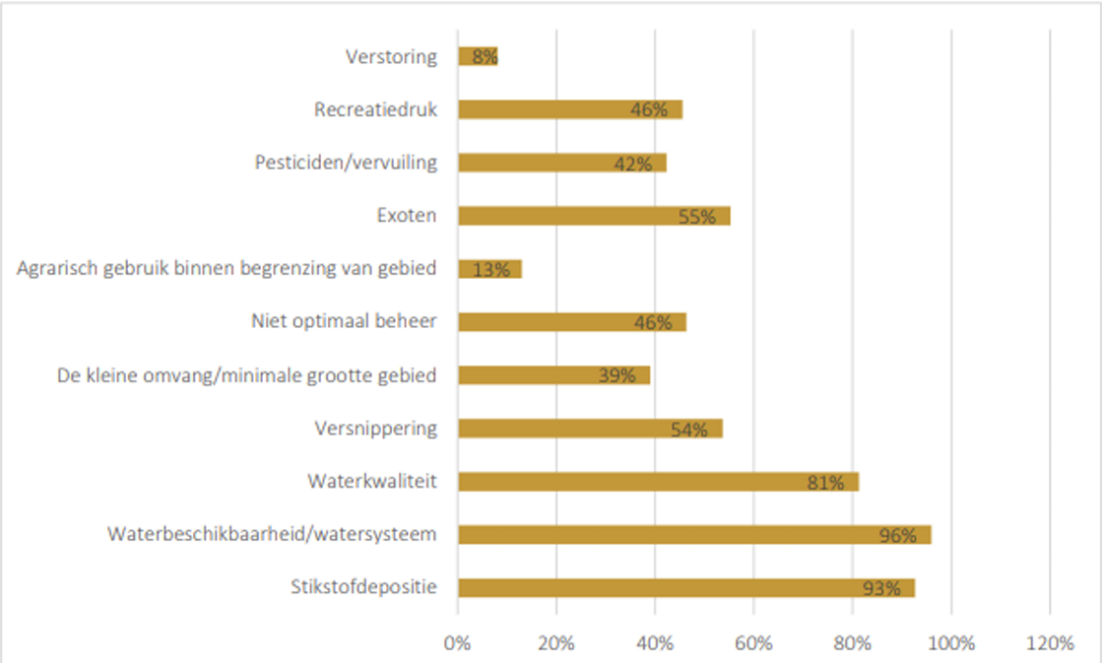
Figuur 3.1 Staat van instandhouding habitattypen en Habitatrichtlijnsoorten (CLO, 2026)

In Nederland hebben zes van de 52 habitattypen (12 %) een gunstige staat van instandhouding. Van de habitattypen in een ongunstige staat van instandhouding zijn er meer habitattypen waarvan de trend afneemt dan waarvan de trend verbetert. Oorzaken van deze achteruitgang zijn onder andere stikstofdepositie, klimaatverandering en exoten, maar ook vervuiling en onttrekking van grond- en oppervlaktewater. Van de Habitatrichtlijnsoorten verkeert 22 % (20 van de 91 soorten) in een gunstige staat. Van soorten in een ongunstige staat van instandhouding zijn er meer soorten waarvan de trend afneemt dan waarvan de trend verbetert. Drukfactoren zijn klimaatverandering (veranderende regenval en extreme temperaturen), versnippering en het verdwijnen van leefgebied, het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, door stikstofdepositie versterkte successie en invasieve exoten (CLO, 2026).

Figuur 3.2 Trend van populatieomvang Vogelrichtlijnsoorten (CLO, 2026)

In Nederland heeft 48 % van de broedvogels een toenemende langetermijntrend. Van de niet-broedvogels (winter- en trekvogels) heeft 58 % een toenemende langetermijntrend. Ongeveer de helft van de vogels heeft een positieve langetermijntrend in populatieomvang. De laatste twaalf jaar gaat het met de broedvogels gemiddeld beter in vergelijking met deze lange termijntrend, terwijl het met de niet-broedvogels juist minder goed lijkt te gaan. Oorzaken van achteruitgang van vogelpopulaties zijn onder andere het landbouwkundig gebruik met overmatig gebruik van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen, onnatuurlijk peilbeheer, exoten en klimaatverandering (CLO, 2026).
Er zijn diverse knelpunten voor het halen van de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden. Deze zijn (mede) onderzocht in het kader van de Natuurdoelanalyses. De Natuurdoelanalyses zijn opgesteld om de huidige toestand van een Natura 2000-gebied in beeld te brengen en of hier aanvullende maatregelen benodigd zijn om de doelen te halen. Aanleiding hiervoor volgt uit de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (Wsn). De Natuurdoelanalyses worden getoetst en van advies voorzien door de Ecologische Autoriteit. Op basis van 123 Natuurdoelanalyses hebben zij onderstaand overzicht gemaakt van de drukfactoren voor Natura 2000-gebieden, naast stikstofdepositie. Hieruit blijkt dat naast stikstofdepositie er diverse knelpunten zijn met het hydrologisch systeem (waterbeschikbaarheid en waterkwaliteit), invasieve exoten, versnippering, recreatiedruk, pesticiden/vervuiling en niet optimaal beheer.

Figuur 3.3 Drukfactoren voor het halen van de Natura 2000-instandhoudingsdoelen (Ecologische Autoriteit, 2024)

4 Natura 2000-gebieden

4.1 Inleiding

In Nederland zijn 162 gebieden aangewezen als Natura 2000-gebied, gebieden met in Europees opzicht belangrijke natuurwaarden. De hierbij relevante Europese richtlijnen zijn de Vogelrichtlijn (1979) en de habitatrichtlijn (1992). De verplichting om gebieden aan te wijzen is vastgelegd in artikel 2.44, eerste lid van de Omgevingswet. Daarnaast geldt voor Natura 2000-gebieden conform artikel 11.6 van het Bal ook een specifieke zorgplicht. De aanwijzing van Natura 2000-gebieden is een bevoegdheid van de minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN; artikel 2.44 van de Ow).

Omdat de beoogde additionele inzet geformuleerd in het natuurplan mogelijk een negatief effect kan hebben op de Natura 2000-gebieden in Nederland worden deze effecten getoetst in de passende beoordeling (zie ook paragraaf 2.3 voor een nadere toelichting waarom maatregelen ten gunste van natuur ook getoetst moeten worden aan het Natura 2000-beschermingsregime).

4.2 Methode

In de passende beoordeling wordt stapsgewijs bepaald welke maatregelen mogelijk negatieve gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden.

Beschrijving van de relevante maatregelen
De eerste stap is het inzichtelijk maken van de maatregelen waarbij mogelijk sprake is van effecten op Natura 2000-gebieden. In het Ontwerp-Natuurplan wordt onderscheid gemaakt tussen maatregelen volgend uit bestaand beleid of bestaande programma's en additionele maatregelen. De maatregelen uit bestaand beleid of bestaande programma's zijn (althans wanneer deze gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden) reeds getoetst bij vaststelling van dit beleid(sprogramma). Voor de additionele maatregelen is dat niet het geval, deze zijn immers niet eerder geprogrammeerd. In de passende beoordeling worden uitsluitend de additionele maatregelen beoordeeld (hierna: relevante maatregelen).

Afkadering effecten en beoordeling
Wanneer de relevante maatregelen inzichtelijk zijn wordt beoordeeld of de maatregelen mogelijke gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden. Het kan hier zowel om tijdelijke als permanente gevolgen gaan en alle mogelijke vormen van verstoring (storingsfactoren) zijn in deze beschouwing betrokken.

Reikwijdte van de Passende Beoordeling
De maatregelen in het Ontwerp-Natuurplan worden allen getroffen ten behoeve van natuur, Natura 2000 en/of biodiversiteit. Gedurende de uitvoering van deze maatregelen kan echter sprake zijn van (tijdelijk) negatieve effecten. Om die reden worden de mogelijk negatieve gevolgen van de maatregelen op Natura 2000-gebieden getoetst. De positieve bijdrage van de maatregelen wordt beoordeeld in een toets op doelbereik. Dit is een separaat rapport en geen onderdeel van de passende beoordeling.

4.3 Relevante maatregelen

Vanuit bestaand beleid wordt er al gewerkt aan het behoud en herstel van de Nederlandse natuur. Dit is echter onvoldoende om aan de doelstellingen van de artikelen uit de NHV. Hierom is er in het natuurplan ingegaan op het uitvoeren van additionele maatregelen die nodig zijn om de gevormde doelen te behalen.

In onderstaande tabel zijn de additionele maatregelen opgenomen die concreet in het Ontwerp-Natuurplan geformuleerd zijn. Voor diverse artikelen zijn additionele maatregelen (gedeeltelijk) nog niet geformuleerd maar moet dit nog gebeuren richting het definitieve Natuurplan. Deze zijn dan ook niet opgenomen in het overzicht. Wel is denkbaar dat in het definitief Natuurplan nog aanvullende maatregelen komen, die mogelijk impact hebben.

Tabel 4.1 Samenvattende tabel additionele maatregelen

Artikel	Toelichting additionele maatregelen
4	In het Ontwerp-Natuurplan zijn nog geen additionele maatregelen geformuleerd of geborgd. Wel is duidelijk dat deze zo veel mogelijk binnen Natura 2000-gebieden of in het Natuurnetwerk Nederland geprogrammeerd worden. Het gaat in dit geval om het treffen van herstelmaatregelen voor het bereiken van een goede toestand en gunstige referentie oppervlakte.
5	Het Ontwerp-Natuurplan bevat voor artikel 5 slechts beperkt concreet additioneel beleid. Concrete additionele maatregelen zijn nog niet geformuleerd. De nadruk ligt vooral op het nader in beeld brengen van de opgave. Ook wordt aangegeven dat voor soorten mogelijk aanvullende inzet nodig is om verstoring van leefgebieden te verminderen, maar deze inzet is nog niet vertaald naar concrete maatregelen, locaties of juridische instrumenten. Zodra de additionele maatregelen concreet zijn geformuleerd, dienen deze alsnog getoetst te worden op mogelijke negatieve effecten op Natura 2000-gebieden.
8	Het Ontwerp-Natuurplan zet vooral in op het ondersteunen van gemeenten bij de ontwikkeling en uitvoering van bestaand beleid, bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van kennis, handreikingen, beleidskaders en mogelijk financiële middelen die voortvloeien uit wetgeving of uitvoeringsafspraken. Dit is bijvoorbeeld de handreiking GIOS, Basiskwaliteit Natuur en de Agenda Natuurinclusief 3.0. Doordat dit eigenstandige beleidssporen zijn betreft het geen additioneel beleid. Het Ontwerp-Natuurplan maakt duidelijk dat de aankomende jaren vooral gericht is op het behouden van het huidige stedelijk groen. Het vergroten van het oppervlak en de kwaliteit van dit stedelijk groen wordt pas vanaf 2031 meegepakt in het bestaand beleid. Er is om die reden geen additionele maatregel om te beoordelen.
9	Het aanvullende beleid binnen artikel 9 is beperkt van omvang en richt zich vooral op het inventariseren van kunstmatige barrières in 13 KRW-waterlichamen met de status ‘natuurlijk’. Op basis van deze inventarisatie wordt beoordeeld welke barrières als onnodig worden beschouwd en in aanmerking komen voor verwijdering. De onnodige barrières zijn nog niet in beeld en daardoor eventuele additionele inzet volgend uit het (Ontwerp-)Natuurplan ook niet. Voor de grote rivieren, overige KRW-waterlichamen en het herstel van overstromingsgebieden wordt voornamelijk aangesloten bij bestaande programma’s en beleidskaders. Afweging over de benodigde inzet vindt plaats bij het reguliere proces van de KRW (en daarmee ook de reguliere besluitvorming).
10	Het Ontwerp-Natuurplan bevat voor artikel 10 nog beperkt concreet additioneel beleid. De inzet bouwt vooral voort op bestaande initiatieven, zoals de Nationale Bijenstrategie, bijenlandschappen, ecologisch beheer, agrarisch natuurbeheer en stedelijke vergroening. Mogelijke aanvullende inzet bestaat uit het opschalen van ecologisch beheer op Rijksgronden en gronden van medeoverheden, het versterken van bijenlandschappen en het verankeren van bestuivervriendelijke beheer- en inrichtingsprincipes in aanpalende beleidsdossiers, op het gebied van landbouw, infrastructuur, natuurbeheer en klimaatadaptatie. Het Ontwerp-Natuurplan geeft richting voor het formuleren van additionele maatregelen en additioneel beleid. Hierbij wordt ingezet op het mitigeren van de drukfactoren gewasbeschermingsmiddelen, stikstofdepositie en verdroging op te lossen of sterk verminderen. Daarnaast benoemt het Ontwerp-Natuurplan de noodzaak tot het treffen van maatregelen om 4 aspecten van het leefgebied te verbeteren: voedselaanbod en nestgelegenheid (1), bestuivervriendelijk beheer (2), structuurvariatie (3) en connectiviteit (4), waarbij rekening gehouden moet worden met verschillende soorten bestuivers.

Artikel	Toelichting additionele maatregelen
	Deze uitgangspunten zijn nog niet omgezet in concrete maatregelen, ruimtelijk uitgewerkt of geprogrammeerd. Om die reden kunnen de effecten hiervan nog niet beoordeeld worden.
11	Artikel 11 richt zich op het herstel en de versterking van biodiversiteit en ecosysteemkwaliteit binnen het landbouwareaal. De inzet bouwt vooral voort op bestaande instrumenten, zoals het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB), het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb), eco-regelingen, het Aanvalsplan Landschap, het Aanvalsplan Grutto en het Interbestuurlijk Programma Veenweide. Daarbij ligt de nadruk op een gerichtere, zwaardere en meer structurele inzet van bestaande middelen. Het ANLb wordt daarbij gezien als belangrijk uitvoeringsinstrument, via opschaling, aanpassing van pakketten en gerichte inzet in kansrijke gebieden. De additionele inzet in het Ontwerp-Natuurplan is beperkt. Het gaat om een uitbreiding van bestaande instrumenten.
12	Artikel 12 richt zich op het behoud, herstel en de uitbreiding van bosareaal in Nederland. Bossen vervullen meerdere functies, waaronder biodiversiteit, klimaatmitigatie, recreatie en houtproductie. Het Ontwerp-Natuurplan bevat geen duidelijk nieuw additioneel beleid. Het Ontwerp-Natuurplan zet met name in op realisatie van de doelen voor artikel 12 via de lopende beleidsprogramma's en additionele revitalisering van 32.000 hectare. Het doorlopend beleid (zoals de bossenstrategie, bestaande revitaliseringssporen, het Klimaatakkoord, Natura 2000-beheerplannen) ondersteunen de doelen van artikel 12 en geven mogelijkheden voor verdere verankering van deze doelen en borging van maatregelen.
13	Het Ontwerp-Natuurplan bevat voor artikel 13 geen additioneel beleid. Additionele maatregelen zijn niet aan de orde.

Uitgangspunten voor de passende beoordeling

Er zijn diverse artikelen waar in het Ontwerp-Natuurplan richtinggevende keuzes zijn opgenomen die de basis vormen voor te programmeren (herstel)maatregelen. Deze maatregelen zelf zijn nog niet bekend. De strategische keuzes zijn echter wel de basis voor de te programmeren (herstel)maatregelen. Om die reden worden een aantal uitgangspunten opgenomen om de mogelijke effecten te beoordelen.

De artikelen 4, 5, 9, 10, 11 en 12 gaan over maatregelen die mogelijk plaats kunnen vinden binnen Natura 2000-gebieden of grenzend hieraan. Als uitgangspunt in de passende beoordeling wordt gehanteerd dat het gaat om bewezen effectieve (herstel)maatregelen. Dit kan variëren van (kleinschalige) herinrichting ten behoeve van uitbreiding van habitattypen tot aangepast beheer gericht op bestuivers. Hierbij kan sprake zijn van fysieke ingrepen zoals graafwerkzaamheden, hydrologische herstelmaatregelen of aanplanten van bomen/enten van vegetaties.

Bij artikel 9 heeft het additioneel beleid uitsluitend betrekking op het mogelijk verwijderen van barrières in een 13-tal KRW-waterlichamen. Andere typen maatregelen worden via de KRW geborgd in de stroomgebiedsplannen en kennen daarmee een eigenstandig toestemmingskader.

Bij artikel 8 hebben de maatregelen betrekking op stedelijk gebied, waardoor deze niet binnen een Natura 2000-gebied plaatsvinden, maar mogelijk wel grenzend hieraan.
Geen verlies van boomkroonoppervlak en stedelijk groen, vervolgens toenemende trend.

Artikel 11 gaat over landbouwgebieden. Dit kan zowel binnen Natura 2000-gebieden (wanneer sprake is van landbouwkundig gebruik binnen Natura 2000-gebieden) of grenzend hieraan plaatsvinden. De additionele maatregelen hebben betrekking op uitbreiding van de ANLb en de aanleg van landschapselementen.

De daadwerkelijke maatregelen op de korte termijn worden, afhankelijk van het artikel, in het Definitief Natuurplan opgenomen of in een volgende planperiode uitgewerkt omdat er in de eerste planperiode wordt gefocust op onderzoek. Doordat deze nog niet bekend zijn wordt op basis van de genoemde uitgangspunten een effectbeoordeling uitgevoerd op hoofdlijnen. Verwacht wordt dat additionele maatregelen worden geformuleerd in de periode 2026-2027 en in het Definitieve Natuurplan worden opgenomen. De definitieve maatregelen kunnen aanleiding geven om voorliggende passende beoordeling te herzien mochten deze van de genoemde uitgangspunten afwijken.

4.4 Afkadering effecten

De additionele inzet kan mogelijk negatieve effecten op Natura 2000-gebieden veroorzaken. Om deze effecten te beoordelen, wordt gekeken naar verschillende storingsfactoren. Deze zijn afgeleid uit het Alterra-rapport *'Effectenindicator Natura 2000-gebieden'* (Broekmeyer et al., 2005). In dit rapport worden de volgende storingsfactoren onderscheiden, die ook als basis dienen voor deze passende beoordeling.

In het overzicht zijn alle relevante effecten opgenomen. Hierbij is onderscheid te maken tussen tijdelijke effecten en permanente effecten. Bij tijdelijke effecten gaat het veelal om effecten gedurende een aanlegfase (indien sprake is van een fysieke ingreep). Bij permanente effecten gaat het om een wijziging in een gebied. Dit kan een gevolg zijn van omvorming (zoals aanplant van landschapselementen) of wijzigingen in de hydrologie. In onderstaande tabel is daarom benoemd of het gaat om een tijdelijk en/of permanent effect.

4.4.1 Oppervlakteverlies en versnippering

Met oppervlakteverlies wordt een verlies van habitattype of leefgebied bedoeld Door verlies van oppervlak neemt ook het aantal individuen van een soort af. Om duurzaam te kunnen voortbestaan is er een minimale populatieomvang nodig, of een minimale omvang voor duurzame instandhouding van een habitattype. Wanneer een populatie te klein wordt neemt de kans op uitsterven toe, zeker als de populatie geen onderdeel uitmaakt van een samenhangend netwerk van leefgebieden (versnippering). Bij een populatie die uit te weinig individuen bestaat neemt de kans op inteelt toe en wordt de populatie kwetsbaar voor veranderingen bijvoorbeeld door predatie, extreme seizoensinvloeden of ziekten.

Bij het Ontwerp-Natuurplan worden maatregelen voorzien waarbij sprake is van een herinrichting. Afhankelijk van het type (herstel)maatregel en de locatie (bijvoorbeeld de aanplant van bomen in een bestaand grasland habitattype) kan er sprake zijn van oppervlakteverlies (**permanent effect**).

Daarnaast kan er sprake zijn van tijdelijk oppervlakteverlies door het stallen van materiaal of materieel bij het uitvoeren van werkzaamheden (**tijdelijk effect**).

4.4.2 Verzuring

Verzuring is een van de gevolgen van atmosferische stikstofdepositie. Bij uitvoering van (herstel)maatregelen kan afhankelijk van het in te zetten materieel sprake zijn van uitstoot van stikstofdepositie (**tijdelijk effect**). Bij het veranderen van functies kan ook sprake zijn van een verandering in stikstofdepositie, al voorziet het Ontwerp-Natuurplan niet in gewijzigde gebruiksvormen. Om die reden wordt een permanent effect van stikstofdepositie niet nader beschouwd. Daarnaast zijn er geen maatregelen of strategische keuzes voorzien die een toename van andere verzurende stoffen tot gevolg kunnen hebben in Natura 2000-gebieden.

4.4.3 Vermesting

Vermesting betreft extra aanvoer van voedingsstoffen, met name stikstof en fosfaat. Dit kan via de lucht of het watersysteem. Bij uitvoering van (herstel)maatregelen kan afhankelijk van het in te zetten materieel sprake zijn van uitstoot van stikstofdepositie (**tijdelijk effect**). Bij het veranderen van functies kan ook sprake zijn van een verandering in stikstofdepositie, al voorziet het Ontwerp-Natuurplan niet in gewijzigde gebruiksvormen. Om die reden wordt een permanent effect van atmosferische stikstofdepositie niet nader beschouwd.

Daarnaast kan er bij wijzigingen in het watersysteem mogelijk een toename (of afname) van voedingsstoffen plaatsvinden. Dit gaat om een **permanent effect**.

4.4.4 Verzoeting en verzilting

Verzoeting treedt op als het chloridegehalte in het water afneemt en niet meer geschikt is voor beoogde zoute of brakke natuurtypen. Verzilting treedt juist op als het chloridegehalte te hoog is voor zoete natuurtypen. Beiden kunnen afhankelijk van de locatie een gevolg zijn van aanpassingen in het watersysteem (**permanent effect**).

4.4.5 Verontreiniging

Er is sprake van verontreiniging wanneer stoffen die onder natuurlijke omstandigheden niet of in zeer lage concentraties voorkomen, door menselijke activiteiten in een gebied terecht komen. Het gaat daarbij om gebiedsvreemde stoffen. Er zijn bij het Ontwerp-Natuurplan geen maatregelen voorzien waarbij gebiedsvreemde stoffen in Natura 2000-gebieden zullen toenemen. Dit kan uitsluitend gedurende een calamiteit bij uitvoering van (herstel)maatregelen plaatsvinden. Om die reden maakt verontreiniging verder geen onderdeel uit van de effectbeoordeling.

4.4.6 Verdroging

Wanneer de grondwaterstand dusdanig zakt dat deze lager is dan de gewenste grondwaterstand is sprake van verdroging. Bij deze storingsfactor gaat het uitsluitend om verdroging als gevolg van direct menselijk handelen (weersomstandigheden zoals een droge zomer tellen daarbij niet mee).

Verlaging van de grondwaterstand kan leiden tot een verandering van vegetatie, mineralisatie (en daardoor vermesting) en mogelijk bodemdaling. Er kan sprake zijn van verdroging wanneer bemaling nodig is voor het uitvoeren van (herstel)werkzaamheden (**tijdelijk effect**) of bij aanpassing van het hydrologisch systeem (**permanent effect**). De maatregelen in het Ontwerp-Natuurplan zijn met name gericht op vernatting, waardoor verdroging niet aannemelijk is. Om die reden wordt dit effect niet nader beschouwd.

4.4.7 Vernatting

Vernatting is het permanent verhogen van het grondwaterpeil door menselijk handelen. Vernatting is een storende factor voor vegetatietypen en soorten die van nature onder drogere omstandigheden voorkomen. Er worden hydrologische herstelmaatregelen voorzien gericht op het mitigeren van de drukfactor verdroging. Wanneer deze maatregelen niet matchen met droge natuurwaarden ter plaatse kan sprake zijn van een **permanent effect**.

4.4.8 Verandering stroomsnelheid

Verschillen in stroomsnelheid (langzaam of snel) en dimensies (van bovenloop tot riviertje) leiden tot duidelijke verschillen in levensgemeenschappen en kenmerkende soorten hiervan. Door verandering in stroomsnelheid verdwijnen kenmerkende soorten en levensgemeenschappen. Dit treedt op bij wijzigingen in beeklopen ten behoeve van hydrologisch herstel. Dit zal echter uitsluitend positieve effecten hebben waardoor deze storingsfactor niet verder beoordeeld wordt.

4.4.9 Verandering overstromingsfrequentie

Bij overstromingen geldt dat deze van invloed zijn op de vochttoestand, de zuurgraad en voedselrijkdom van een gebied. Verminderde overstromingen kunnen leiden tot verzuring door verminderde buffering en langdurige overstromingen kunnen juist leiden tot zuurstofgebrek in de wortels van planten waardoor planten kunnen afsterven. Dit effect kan optreden bij wijzigingen in het oppervlaktewatersysteem (**permanent effect**).

4.4.10 Verstoring

Een activiteit kan een storende werking hebben op soorten. Dieren zijn, afhankelijk van de soort, in meerdere of mindere mate gevoelig voor verstoring. Verstoring kan een direct vluchtgedrag tot gevolg hebben, bijvoorbeeld tijdens het foerageren. Bij het veelvuldige optreden van verstoring kan dit nadelige effecten hebben voor de conditie van soorten, bijvoorbeeld doordat de voedselopname van verstoorde dieren of hun nakomelingen niet langer voldoende is. Daarnaast zijn ook meer structurele reacties mogelijk, waarbij soorten zich niet of in lagere dichtheden in een verstoord gebied vestigen. Van broedvogels is bijvoorbeeld bekend dat gebieden met een te hoge geluidsbelasting vermeden worden en dat het reproductiesucces van de broedparen die zich toch in deze gebieden vestigen lager dan normaal is.

Bij verstoring wordt onderscheid gemaakt tussen verstoring door geluid, licht, trillingen, optische verstoring (verstoring door mensen) en verstoring door mechanische effecten. Voor al deze typen verstoring geldt dat soorten als gevolg hiervan hun leefgebied (tijdelijk) kunnen verlaten, wat mogelijk verminderd broedsucces tot gevolg heeft. Voor al deze typen verstoring geldt dat deze een gevolg kunnen zijn van het uitvoeren van (herstel)maatregelen (**tijdelijk effect**). Bij verstoring door mensen geldt dat er ook **permanente effecten** kunnen zijn door de inzet op meervoudig ruimtegebruik in bijvoorbeeld bossen en een recreatiezonering (hoewel deze op gebiedsniveau veelal positieve effecten heeft kan dit lokaal negatieve gevolgen hebben).

4.4.11 Samenvattende tabel storingsfactoren

In onderstaande tabel zijn de storingsfactoren en de mogelijke effecten als gevolg van het Ontwerp-Natuurplan op Natura 2000-gebieden samengevat.

Tabel 4.2 Storingsfactoren met de bijbehorende beschrijving zoals beschreven in het Alterra-rapport (Broekmeyer et al., 2005)

Storingsfactoren	Korte beschrijving	Tijdelijk effect	Permanent effect
Oppervlakteverlies	Afname van leefgebied leidt tot kleinere populaties, grotere kans op uitsterven en minder genetische variatie.	Ja, bijvoorbeeld door stallen van materieel.	Ja, door wijzigingen in inrichting.
Versnippering	Opdelen van een leefgebied leidt tot kleinere en kwetsbare populaties.	Ja, door opslaan van materieel bij uitvoering.	Ja, door wijzigingen in inrichting.
Verzuring	Daling van pH waardoor gevoelige soorten verdwijnen en habitattypen veranderen.	Ja, onder andere door stikstofdepositie door inzet van materieel en aanvoer van materiaal bij herinrichtingen.	Nee
Vermesting	Toename van nutriënten (N, P) kunnen leiden tot verruiging en dominantie van voedselrijke soorten.	Ja, onder andere door stikstofdepositie.	Mogelijk bij wijzigingen in watersysteem.
Verzoeting	Afname van zoutgehalte kan zorgen voor een verstoring van brakke/zoute ecosystemen.	Nee	Mogelijk bij wijzigingen in watersysteem.
Verzilting	Een toename van de hoeveelheid zout in het systeem kan leiden tot schade aan zoete habitats en soorten.	Nee	Mogelijk bij wijzigingen in watersysteem.

Storingsfactoren	Korte beschrijving	Tijdelijk effect	Permanent effect
Verontreiniging	Inbreng van schadelijke stoffen (bijvoorbeeld zware metalen) kunnen negatieve effecten hebben op soorten en ecosystemen.	Uitsluitend bij calamiteiten, daarom niet meegenomen.	Nee
Verdroging	Verlaging grondwaterstand kan leiden tot een verandering van vegetatie, mineralisatie en mogelijk bodemdaling.	Ja, indien bemaling gedurende uitvoeringsfase.	Nee, maatregelen zijn gericht op vernatting.
Vernatting	Verhoging van het waterpeil kan gebieden voor soorten van droge omstandigheden ongeschikt maken.	Nee	Ja.
Verandering stroomsnelheid	Aanpassing van de stroming kan leiden tot het verdwijnen van karakteristieke soorten.	Nee	Geen relevante effecten voor effectbeoordeling.
Verandering overstromingsfrequentie	Heeft invloed op nutriënten, zuurstof en bodem en daarmee veranderingen in de vegetatie.	Nee	Ja, bij aanpassingen watersysteem.
Geluid	Vermijding gedrag en lager reproductiesucces (bijvoorbeeld bij vogels).	Ja, bij uitvoering maatregelen.	Nee
Licht	Verstoring van het dag-/nachtritme en gedrag van soorten.	Ja, bij uitvoering maatregelen.	Nee
Trillingen	Hierbij is te denken aan trillingen in de bodem of water door inzet van (zwaar) materieel. Over het effect van trillingen is nog weinig bekend. Over het algemeen wordt het als verstorende factor aangemerkt.	Ja, bij uitvoering maatregelen.	Nee
Optische verstoring	Recreatie en aanwezigheid van mensen kan voor een vermindering van foerageren en broedsucces zorgen.	Ja, bij uitvoering maatregelen.	Ja, door multifunctioneel ruimtegebruik of zonering.
Mechanische effecten (betreding, luchtwervelingen, golfslag)	Bijvoorbeeld betreding, golfslag en wind kunnen directe schade aan habitats en soorten.	Ja, bij uitvoering maatregelen.	Nee

4.5 Effectbeoordeling

4.5.1 Oppervlakteverlies en versnippering

Bij oppervlakteverlies en versnippering gaat het om verlies van specifieke habitattypen of leefgebieden als gevolg van herinrichting of realisatie van landschapselementen.

4.5.1.1 Herinrichting

Maatregelen gericht op uitbreiding van habitattypen of leefgebieden kunnen onder meer worden gerealiseerd door een herinrichting. Daarbij is te denken aan het (tijdelijk) verwijderen van opgaande vegetatie om een voedselrijke bovenlaag te verwijderen of het kappen of aanplanten van bomen. De herinrichting is gericht op het verbeteren van de omstandigheden voor (kwetsbare) Natura 2000-doelen maar hebben ook het verlies van de huidige situatie tot gevolg. Er kan dus een habitattype of leefgebied aangetast worden ten gunste van een ander Natura 2000-doel. Zo kan sprake zijn van conflict tussen soorten van open landschappen (weidevogels) en de aanplant van bomen. Of daar ook sprake van is, is afhankelijk van de locatie van de herinrichtingsmaatregel en of hier dus een habitattype of leefgebied van een Vogel- of Habitatrichtlijnsoort aanwezig is.

Mogelijke effecten als gevolg van het Ontwerp-Natuurplan

Doordat de maatregelen op hoofdlijnen zijn uitgewerkt, of doordat deze zich nog beperken tot strategische keuzes zijn dergelijke effecten niet met zekerheid uit te sluiten, maar is ook niet vast te stellen of hier sprake van zal zijn. In de planvorming is een zorgvuldige ruimtelijke inpassing van de herinrichtingsmaatregelen mogelijk, dusdanig zodat deze niet ten koste gaan van andere Natura 2000-waarden.

4.5.1.2 Realisatie van landschapselementen

Wanneer landschapselementen (zoals houtwallen, struweel, kruidenrijke randen, poelen of kleine bosjes) buiten Natura 2000 worden aangelegd, hersteld of beheerd, zijn geen negatieve effecten op Natura 2000-gebieden te verwachten. Wanneer dergelijke elementen binnen Natura 2000 worden aangelegd, kunnen echter wel negatieve effecten optreden.

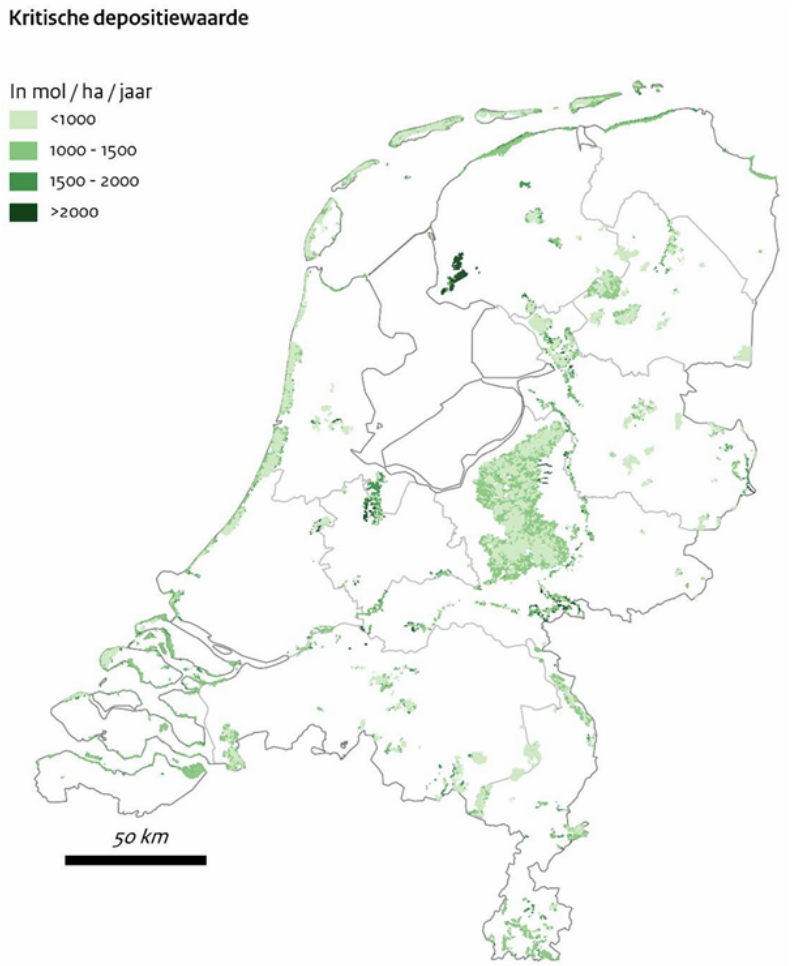
Mogelijke effecten als gevolg van het Ontwerp-Natuurplan

De toevoeging van houtige elementen kan bijvoorbeeld leiden tot oppervlakteverlies van (open) habitattypen, versnippering of kwaliteitsachteruitgang door schaduwwerking of verruiging. Wanneer de maatregelen aansluiten bij het natuurlijke successietraject en het beoogde habitattype kunnen landschapselementen bijdragen aan het verbeteren van structuur, voedselbeschikbaarheid en biodiversiteit. Daarnaast kan voor soorten van open landschappen het leefgebied minder geschikt worden. Negatieve effecten kunnen binnen Natura 2000 daarom niet op voorhand worden uitgesloten. Er zijn echter wel mogelijkheden voor zorgvuldige inpassing, waardoor de maatregel niet strijdig hoeft te zijn met het Natura 2000-beschermingsregime. Dit moet in de planuitwerking verder uitgewerkt worden.

4.5.2 Stikstofdepositie

Stikstof is een belangrijke voedingsstof voor planten. Te veel stikstofdepositie betekent echter dat snelgroeiende soorten toenemen en andere soorten wegconcurreren. Gevolg hiervan is dat de kwaliteit van habitattypen en leefgebieden kan afnemen, of zelfs helemaal verdwijnen. Daarnaast leidt stikstofdepositie tot verzuring van de bodem. Ook dit kan het verdwijnen van plantensoorten tot gevolg hebben omdat de zuurgraad dusdanig kan wijzigen dat een plant er niet meer kan groeien.

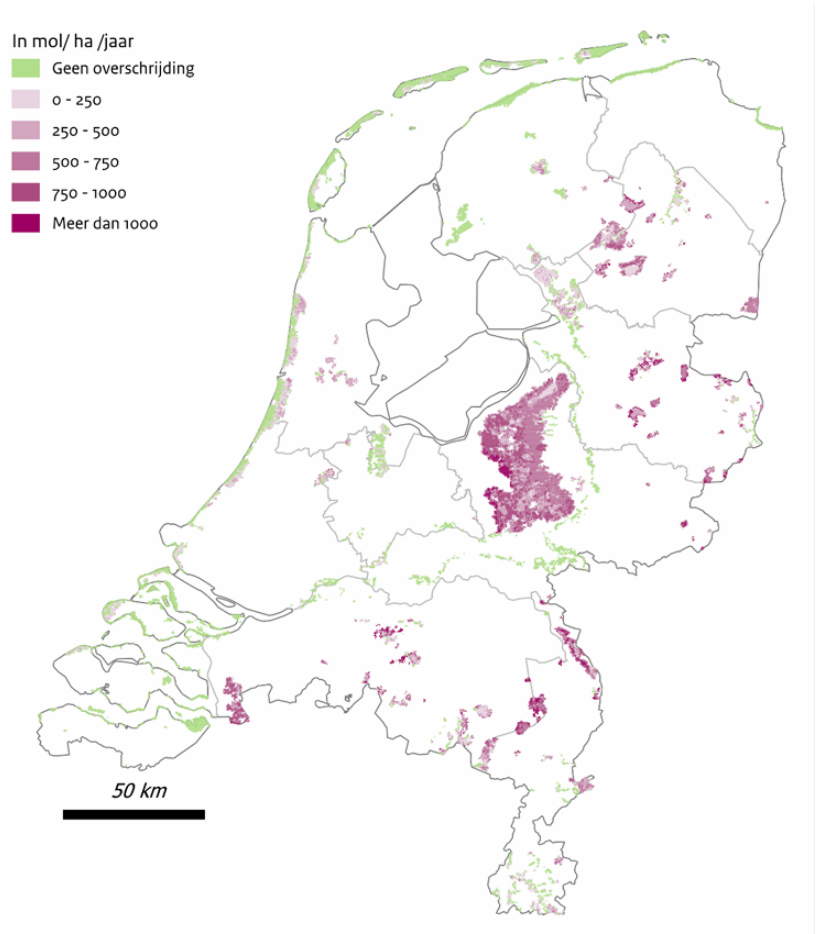
De kritische depositiewaarde (KDW) geeft aan hoeveel stikstof de natuur aankan voordat er schade kan ontstaan. Het is een wetenschappelijke waarde die ecologen bepalen. Hoe meer stikstof er op de natuur terechtkomt en hoe langer dat duurt, hoe groter de kans is dat de natuur verslechtert (Nilsson & Grennfelt, 1988; Bobbink & Hettelingh, 2011; Wamelink et al., 2023). De hoeveelheid stikstof die de natuur aankan verschilt per habitattype of leefgebied (RIVM, 2025).

Per vlak van 16 hectare is de minimale KDW getoond. De KDW's variëren tussen de 429 en 2400 mol/ha/jaar. KDW's afkomstig uit Wamelink et al. (2023).

Figuur 4.1 Kritische depositiewaarde (KDW) van habitats in Natura 2000-gebieden in Nederland

Van de 162 Natura 2000-gebieden zijn er 121 stikstofgevoelig. Dat betekent dat er instandhoudingsdoelen gelden voor habitattypen of soorten waarvan het leefgebied stikstofgevoelig is. Of er ook sprake is van een effect als gevolg van stikstofdepositie is afhankelijk van de mate van uitstoot van stikstofdepositie als gevolg van een activiteit en wat de huidige stikstofdepositie op een habitattype of leefgebied is. Wanneer sprake is van een (nadere) overschrijding van de kritische depositiewaarde en een toename van stikstofdepositie als gevolg van een activiteit is sprake van een mogelijk effect. In onderstaande afbeelding is de mate van overschrijding van de KDW weergegeven voor het meest recente rekenjaar 2023.

Figuur 4.2 Mate van overschrijding van de kritische depositiewaarde (RIVM, 2025)

De mate van overschrijding en stikstofgevoeligheid verschilt sterk per regio. Met name droge zandgronden en veengebieden zijn in de huidige situatie sterk overbelast, terwijl dit in de zeekleigebieden en duinen aanzienlijk minder is. In bijlage 1 is per Natura 2000-landschap, per Natura 2000-gebied aangegeven of het gebied momenteel overbelast is.

Mogelijke effecten als gevolg van het Ontwerp-Natuurplan
Bij het Ontwerp-Natuurplan worden fysieke ingrepen geprogrammeerd. Hierbij worden mogelijk mobiele werktuigen ingezet en er kan sprake zijn van aanvoer van materiaal en materieel. Beiden kunnen uitstoot van stikstofdepositie tot gevolg hebben. Doordat de werkzaamheden binnen of nabij Natura 2000-gebieden plaatsvinden kan sprake zijn van toenamen van stikstofdepositie op stikstofgevoelige, overbelaste habitattypen of leefgebieden. Om die reden zijn significant negatieve gevolgen niet met zekerheid uit te sluiten. Echter zijn de maatregelen ook nog onvoldoende concreet om te kunnen stellen dat er met zekerheid sprake is van een significant effect. Dit is namelijk sterk afhankelijk van het type maatregel (omvang), locatie (afstand tot stikstofgevoelige habitattypen of leefgebieden) en in te zetten materieel (nieuwer materieel is over het algemeen schoner en dus minder stikstofuitstoot ten opzichte van ouder materieel). Daarnaast zijn er mogelijkheden om de stikstofuitstoot te beperken door middel van mitigerende maatregelen. Dit zijn:

- Inzet van schoner (Stage V) of elektrisch materieel
- Bouw- en vrachtverkeer beperken of combineren
- Mobiele batterijcontainers in plaats van dieselaggregaten

4.5.3 Wijzigingen in het hydrologisch systeem

De meeste hydrologie- en veenweidemaatregelen zijn of positief, maar maatregelen die leiden tot waterstandsveranderingen in of nabij Natura 2000-gebieden kunnen ook onbedoeld negatieve hydrologische en habitatgerelateerde effecten veroorzaken.

Er zijn diverse habitattypen afhankelijk van specifieke grondwaterstanden en aanvoer van (basenrijke) kwel. Denk daarbij aan blauwgraslanden, trilvenen en actieve hoogvenen. Hydrologische ingrepen kunnen habitatstructuur, waterpeilen en grondwaterstanden beïnvloeden. De effecten hiervan zijn veelal positief aangezien verdroging een belangrijke drukfactor is in Natura 2000-gebieden. De maatregel is echter nog niet concreet uitgewerkt. Voor typen afhankelijk van droge omstandigheden kan er wel sprake zijn van negatieve gevolgen door ingrepen in de waterhuishouding. Voorbeelden van negatieve gevolgen bij vernattingsmaatregelen zijn:

- Droge habitats die niet zijn aangepast aan langdurige inundatie en hierdoor verdwijnen (zoals droge schraalgraslanden of droge heiden)
- Afhankelijk van het type water dat wordt aangevoerd kan de nutriëntensamenstelling veranderen. Dit gaat bijvoorbeeld om inlaat van fosfaat- of sulfaatrijk water

Daarnaast kan bij fysieke ingrepen sprake zijn van tijdelijke bemaling. Dit kan verdroging of (afhankelijk van de locatie) verzilting tot gevolg hebben. De impact hiervan is afhankelijk van de gevoeligheid van een vegetatie voor een tijdelijke grondwaterstandsverlaging, de mate van verlaging en periode (bijvoorbeeld in het groeiseizoen). Daarnaast kan tijdelijke droogval oxidatie van veen (mineralisatie) tot gevolg hebben waardoor sprake is van vermesting.

Mogelijke effecten als gevolg van het Ontwerp-Natuurplan
Als gevolg van hydrologische ingrepen kan dus sprake zijn van negatieve effecten op de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen, al is dit sterk afhankelijk van de locatie en aard van de ingreep. De maatregelen zijn nog niet dusdanig concreet om een effect met zekerheid uit te sluiten, maar ook niet om te stellen dat er met zekerheid sprake is van een effect. Bij de verdere planvorming is nader onderzoek nodig naar de effecten van een hydrologische ingreep op de omgeving. Daarbij gaat het zowel om de positieve effecten en de bijdrage aan het doelbereik van de maatregel, maar ook om de impact op droge habitattypen en leefgebieden.

4.5.4 Additionele revitaliseringsopgave

Het Ontwerp-Natuurplan voorziet in een additionele revitaliseringsopgave van 32.000 hectare bos. De aanpak hiervoor verschilt niet ten opzichte van de bossen waar al een revitaliseringsopgave voor geprogrammeerd is of belegd via de huidige beleidssporen. Per type ingreep wordt ingegaan op de mogelijke effecten.

Maatregelen met fysieke ingrepen in bosstructuur of soortenopbouw
Maatregelen in de vorm van aanplant, soortenkeuze, bodemherstel en structuurverbetering zijn in beginsel gericht op het verbeteren van de kwaliteit van het bosecosysteem. Tijdens de uitvoering kunnen deze ingrepen echter tijdelijke verstoring veroorzaken, bijvoorbeeld door inzet van machines, betreding of geluidsproductie (zie ook paragraaf 4.5.6). De effectiviteit van de ingreep zelf is afhankelijk van de locatie en aanwezige waarden. Met name in vogelrichtlijngebieden kan de ingreep van (positieven en) negatieve invloed zijn op het broedhabitat. Bij de verdere uitwerking is de maatregel is het noodzakelijk om hier rekening mee te houden. Dit kan bijvoorbeeld door te werken met een ecologisch werkprotocol.

Fauna- & populatiebeheer
Faunabeheer in de vorm van het plaatsen van rasters of kokers om wildvraat te voorkomen, en het aanpassen van wilstanden, betreft maatregelen die lokaal effect kunnen hebben op fauna binnen een gebied. Deze maatregelen zijn fysiek van aard en kunnen duidelijke verstoring veroorzaken door menselijke aanwezigheid, inzet van voertuigen of geluid tijdens uitvoering. Ook hier geldt dat de verstoring negatieve effecten kan hebben op de aanwezige Habitat- en Vogelrichtlijnsoorten (zie verder onder paragraaf 4.5.6). De maatregel is echter in veel Natura 2000-gebieden ook een instandhoudingsmaatregel omdat een te hoge wildstand ook tot overmatige vraat kan leiden van vegetaties en daardoor een negatieve invloed heeft op de kwaliteit van een broedhabitat of foerageergebied.

Ruimtelijke & landschappelijke ingrepen
Onder artikel 12 worden een aantal landschappelijke ingrepen genoemd. Hierbij gaat het vooral over vergroten van schaal/buffering van bosgebieden, verbeteren verbindingen (ecologische netwerken), exotenbestrijding, en het omzetten van naaldhout naar loofhout. Deze maatregelen hebben geen negatieve impact op Natura 2000-gebieden, aangezien deze gericht zijn op het mitigeren van de voornaamste knelpunten en plaatsvinden buiten de Natura 2000-gebieden (uitgezonderd tijdelijke verstoring, zie hiervoor paragraaf 4.5.6).

Binnen natura 2000-gebieden kunnen ingrepen als schaalvergroting, bufferen en ontwikkeling van ecologische verbindingen leiden tot oppervlakteverlies of wijziging van habitattypen, verandering in de ruimtelijke structuur en mogelijke versnippering van bestaande habitats. Hierdoor kunnen structurele negatieve effecten op instandhoudingsdoelen ontstaan (zie hiervoor paragraaf 4.5.1).

Het omzetten van naaldhout naar loofhout is een structurele habitataanpassing die lokaal kan leiden tot wijziging van de biodiversiteit, lichtregime, bodemchemie en vegetatiestructuur. Binnen Natura 2000-gebieden kan dit leiden tot wijziging van het aanwezige habitattype en wijzigingen van het leefgebied, met risico op ongunstige staat van instandhouding als de maatregel niet aansluit bij het beoogde Natura 2000-doelen. Dit is een aandachtspunt voor de verdere planuitwerking.

4.5.5 Verstoring

Voor de effecten als gevolg van verstoring wordt onderscheid gemaakt tussen tijdelijke verstoring, dit is verstoring als gevolg van tijdelijke (fysieke) ingrepen in of nabij een Natura 2000-gebied, en permanente verstoring. Met permanente verstoring wordt verstoring door een gewijzigde gebruiksvorm bedoeld in of direct grenzend aan een Natura 2000-gebied.

4.5.5.1 Tijdelijke verstoring

Tijdelijke verstoring betreft verstoring als gevolg van geluid, optische verstoring, trillingen en mechanische effecten door het uitvoeren van (herstel)maatregelen. De typen verstoring die relevant zijn, zijn afhankelijk van de beoogde ingreep. Daarnaast is het effect van verstoring afhankelijk van de gevoeligheid van de Natura 2000-doelen, of de periode waarin een ingreep plaatsvindt. In bijlage 1 is een overzicht opgenomen van de Natura 2000-landschappen en of hier instandhoudingsdoelstellingen voorkomen die gevoelig zijn voor verstoring.

Mogelijke effecten als gevolg van het Ontwerp-Natuurplan

Tijdelijke verstoring als gevolg van het uitvoeren van beheermaatregelen of herstelmaatregelen kan leiden tot verandering in foerageergedrag, nestverlating of verminderd broedsucces. In algemene zin geldt dat het effect afhankelijk is van de aard en locatie van de maatregel. Zo geldt voor optische verstoring dat het effect groter is in open vegetaties ten opzichte van gesloten vegetaties. Hierbij variëren vluchtafstanden van vogels tussen de 25 en 1.500 meter, afhankelijk van de soort. Bij verstoring door geluid wordt onderscheid gemaakt in continue en piekgeluid. Ook hier geldt dat de mate van het effect afhankelijk is van hoe hard het geluid is en de frequentie hiervan. Bij verstoring door mechanische effecten is met name te denken aan de inzet van zwaar materieel waardoor (kwetsbare) vegetaties beschadigd kunnen raken. Doordat er nog veel onzekerheden zijn over de typen maatregelen en er nog geen ruimtelijke uitwerking is, kunnen significant negatieve gevolgen niet met zekerheid worden uitgesloten. Er zijn echter diverse maatregelen die getroffen kunnen worden om het effect van verstoring bij dergelijke ingrepen te mitigeren.

Voorbeelden van mitigerende maatregelen om tijdelijke verstoring gedurende uitvoering van maatregelen te voorkomen zijn (niet uitputtende lijst):

- Geen inzet van zwaar materieel op kwetsbare (vochtige) vegetaties waardoor deze kapotgereden kunnen worden
- Werk buiten de kwetsbare periode van soorten
  - Broedseizoen van vogels
  - Ruiperiode van niet-broedvogels
  - Trek- of overwinteringsperiode van verstoringsgevoelige soorten
  - Voortplantingsperiode of winterrustgebieden van amfibieën
- Toepassing van geluidsarme machines
- Plaatsen van geluidsschermen
- Geen werkzaamheden in de avond- en nachtperiode of afschermen van bouwverlichting
- Werken in een rijrichting
- Bundeling van transportbewegingen
- Afstand houden tot poelen van amfibieën
- Geen toepassing van zwaar materieel op kwetsbare vegetaties

Daarnaast wordt aanbevolen om te werken via een goedgekeurde gedragscode[7] en gebruik te maken van ecologische begeleiding.

4.5.5.2 Verstoring door menselijke activiteiten (permanent)

Zoals blijkt uit het overzicht van de Ecologische Autoriteit is recreatiedruk een van de drukfactoren voor het halen van de Natura 2000-doelen. De impact van recreatie verschilt per gebied en per type recreatie. Over het algemeen is de verstoring groter naarmate het gebied opener is. Zo heeft waterrecreatie een zeer grote impact, door de combinatie van een grote verstoringsafstand van de aanwezige soorten en lange verstoringsduur. De grootste verstoringsafstanden vinden plaats door recreatie in de lucht. Op land hebben wandelen en fietsen relatief weinig effect, maar is de impact vooral groot door de hoge intensiteit waarmee dit voor kan komen (Krijgsveld *et al.,* 2022b.

Een van de mogelijke maatregelen uit het Ontwerp-Natuurplan is een recreatiezonering, waardoor recreatie niet meer overal (in gelijke mate) plaatsvindt. Hierdoor is lokaal meer sprake van verstoring (aangezien het gebruik gecentreerd wordt) en kunnen kwetsbare locaties worden ontzien of zelfs afgesloten. Deze maatregel is nog niet concreet uitgewerkt, daarnaast is onzeker of deze als additioneel beleid wordt doorgevoerd of dat de Natura 2000-beheerplannen hier leidend zijn. Wel is duidelijk dat het een drukfactor is waarvoor maatregelen benodigd zijn en kan een recreatiezonering een effectieve maatregel zijn. De padendichtheid in een natuurgebied kan een groot effect hebben op vogels, zo is de dichtheid aan vogels in bossen hoger wanneer er minder paden zijn (Thompson, 2015) kan een lagere dichtheid aan paden een gunstig effect hebben op broedpopulaties van zangvogels, zoals boomleeuweriken (Mallord et al. 2007b). Ook in de duinen heeft het verwijderen van paden een gunstig effect op broedvogels (Van Turnhout & Majoor, 2016; Krijgsveld *et al.,* 2022b).

[7] Een gedragscode is vrijwel altijd gericht op het wettelijk kader Omgevingswet Flora en Fauna-activiteiten, en dus niet Natura 2000-activiteiten. Het kan zijn dat soorten wel via het Natura 2000-beschermingsregime van toepassing zijn maar niet via de Flora en Fauna-activiteiten. Een check hierop is altijd noodzakelijk. Desalniettemin geeft een gedragscode goede richting in de perioden waarin gewerkt kan worden en handvaten voor maatregelen om effecten op Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten te mitigeren.

Bij de uitwerking van de maatregel is het noodzakelijk om onderscheid te maken tussen de verstoringsgevoelige locaties en de locaties waar recreatie juist wel duurzaam kan plaatsvinden. Het is voor deze effecten nog niet mogelijk om een effectbeoordeling uit te voeren aangezien de uitwerking van het plan hier heel bepalend voor is (welke gebieden, welke perioden, welke locaties).

4.6 Effecten op buitenlandse Natura 2000-gebieden

Ook buiten Nederland zijn Natura 2000-gebieden aangewezen. In sommige gevallen betreft het een Natura 2000-gebied waarbij een deel in Nederland gelegen is, en een deel in het buitenland (denk aan het Aamsveen of de Waddenzee). Wanneer maatregelen worden uitgevoerd in de grensregio kan, afhankelijk van de aard, omvang en locatie van de maatregel, sprake zijn van effecten op buitenlandse Natura 2000-gebieden. Het gaat hierbij om vergelijkbare effecten als beschouwd in 4.5, met uitzondering van directe effecten. De reikwijdte van het Ontwerp-Natuurplan heeft betrekking op Nederlandse VHR doelstellingen, het treffen van maatregelen in buurlanden is daarbij geen onderdeel. Het zal hierbij dus gaan over effecten als gevolg van verstoring en stikstofdepositie. Ook hier geldt dat er sprake kan zijn van negatieve effecten op Natura 2000-gebieden, maar dat er diverse mogelijkheden zijn om deze te mitigeren. De mitigerende maatregelen zijn hierbij hetzelfde als voor de Nederlandse Natura 2000-gebieden.

5 Conclusies en aanbevelingen

In opdracht van het Ministerie van LVVN heeft TAUW onderzoek gaan naar de mogelijke effecten van het concept Natuurplan op de Natura 2000-gebieden in Nederland. Het gaat over effecten op alle Natura 2000-gebieden, zowel op land als de Natura 2000-gebieden op zee.

In het Ontwerp-Natuurplan zijn strategische (beleids)keuzes opgenomen die gericht zijn op het realiseren van de doelstellingen uit de Natuurherstelverordening. Er zijn op hoofdlijnen beleidskeuzes gemaakt en maatregelen geformuleerd die van invloed zijn op de leefomgeving, waaronder de Natura 2000-gebieden en de directe omgeving hiervan. Voor plannen geldt dat deze uitsluitend vastgesteld kunnen worden wanneer de zekerheid is verkregen dat deze geen (significant) negatieve gevolgen hebben voor Natura 2000-gebieden.

Voor alle artikelen geldt dat deze gericht zijn op een positieve invloed op natuur. Ook als een voornemen gericht is op natuurherstel, moet worden beoordeeld wat de effecten op Natura 2000-gebieden zijn. Natuurherstelmaatregelen kunnen namelijk tijdelijke of lokaal (onbedoeld) negatieve effecten veroorzaken op beschermde habitats en soorten. Voorbeelden hiervan zijn verstoring door herinrichting van een terrein of stikstofuitstoot als gevolg van inzet van materieel. Daarom is een beoordeling van de effecten van deze maatregelen op Natura 2000-gebieden noodzakelijk. De mogelijke impact van een maatregel is afhankelijk van het type maatregel, de locatie en de benodigde inspanning om deze te realiseren (in duur of inzet van type materieel).

Het detailniveau van de passende beoordeling sluit aan bij het huidige detailniveau van het plan. Gezien het huidige abstracte karakter van het Ontwerp-Natuurplan is deze op hoofdlijnen. Aan de hand van deze informatie dient de passende beoordeling aannemelijk te maken dat aantasting van natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden is uit te sluiten.

In de passende beoordeling is onderscheid gemaakt tussen de maatregelen volgend uit bestaand beleid of bestaande programma's en additionele maatregelen. De maatregelen uit bestaand beleid of bestaande programma's zijn (althans wanneer deze gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden) reeds getoetst bij vaststelling van dit beleid(programma). Voor de additionele maatregelen is dat niet het geval, deze zijn immers niet eerder geprogrammeerd. In de passende beoordeling worden uitsluitend de additionele maatregelen beoordeeld. Voor de additionele maatregelen geldt dat deze voor een groot deel nog uitgewerkt. Om die reden is toetsen van concrete maatregelen niet mogelijk. Op basis van de strategische keuzes in het Ontwerp-Natuurplan zijn een aantal uitgangspunten gehanteerd om toch de mogelijke (onbedoeld negatieve) effecten van het Ontwerp-Natuurplan inzichtelijk te maken. Deze zijn als volgt:

- De artikelen 4, 5, 9, 10, 11 en 12 bevatten (mogelijk) maatregelen die plaatsvinden binnen Natura 2000-gebieden of grenzend hieraan
  - Maatregelen kunnen variëren van wijzigingen in beheer tot (kleinschalige) herinrichting
  - De maatregelen kunnen een wijziging in de hydrologische situatie tot gevolg hebben (vernatting)
  - Er kan sprake zijn van fysieke ingrepen zoals graafwerkzaamheden, hydrologische herstelmaatregelen (met vernatting tot gevolg) en/of het aanplanten van bomen of enten van vegetaties
- De maatregelen met betrekking tot artikel 9 gaan over het verwijderen van barrières. Overige maatregelen zoals overstromingsvlakten zijn belegd in bestaand beleid via de KRW. Deze kent een eigenstandig toestemmingskader
- De maatregelen van artikel 8 hebben betrekking op het stedelijk gebied, waardoor deze niet binnen een Natura 2000-gebied plaatsvinden maar mogelijk wel grenzend daaraan
- Artikel 11 gaat over landbouwgebieden. Dit kan zowel binnen Natura 2000-gebieden (wanneer sprake is van landbouwkundig gebruik binnen Natura 2000-gebieden) of grenzend hieraan plaatsvinden. De additionele maatregelen hebben betrekking op uitbreiding van de ANLb en aanleg van landschapselementen

In de passende beoordeling zijn de mogelijke effecten van de maatregelen nader beschouwd. De effecten gaan voornamelijk over oppervlakteverlies & versnippering, uitstoot van stikstofdepositie, wijzigingen in het hydrologisch systeem en verstoring. In algemene zin geldt dat de maatregelen nog onvoldoende concreet zijn uitgewerkt om een significant effect met zekerheid uit te sluiten. Al is de formulering nog dusdanig hoog over dat er ook niet met zekerheid sprake is van een significant effect. Daarnaast zijn er voldoende mogelijkheden tot het treffen van mitigerende maatregelen om een negatief effect te voorkomen, denk daarbij aan zorgvuldige inpassing, bronmaatregelen om de uitstoot van stikstofdepositie te beperken en werken buiten de gevoelige periode van de in het Natura 2000-gebied verstoringsgevoelige Vogel- of Habitatrichtlijnsoorten.

De mitigerende maatregelen zullen per Natura 2000-gebied verschillen, afhankelijk van de aard en omvang van de ingreep en de aanwezige waarden ter plaatse. Een verdere uitwerking daarvan in de projectfase is daarvoor benodigd. Doordat het mogelijk is om significant negatieve gevolgen te voorkomen door middel van het treffen van mitigerende maatregelen vormt het Natura 2000-beschermingsregime geen belemmering voor het vaststellen van het Ontwerp-Natuurplan.

6 Literatuur

BIJ12. (2025). *Natuur in Nederland: elfde voortgangsrapportage natuur – stand van zaken eind 2024*. Geraadpleegd op 19 mei 2026, van https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/2025/12/231047_BIJ12_VRN_2025_DEF-UA.pdf

Bobbink, R. & J. Hettelingh (2011), 'Review and revision of empirical critical loads and dose-response relationships: Proceedings of an expert workshop, Noordwijkerhout, 23-25 June 2010'. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), report 680359002.

Broekmeyer, M. E. A., Schouwenberg, E. P. A. G., Van der Veen, M., Prins, A. H., & Vos, C. C. (2005). *Effectenindicator Natura 2000-gebieden: Achtergronden en verantwoording ecologische randvoorwaarden en storende factoren* (Alterra-rapport 1375). Alterra.

Compendium voor de Leefomgeving (CLO). (2025). *Basiskwaliteit natuur in bebouwd en agrarisch gebied, 1990–2023*. Geraadpleegd op 19 mei 2026, van https://www.clo.nl/indicatoren/nl302101-basiskwaliteit-natuur-in-bebouwd-en-agrarisch-gebied-1990-2023

Compendium voor de Leefomgeving (CLO). (2026). Staat van instandhouding soorten en habitattypen Habitatrichtlijn en trends vogels Vogelrichtlijn 2019-2024.

Ecologische Autoriteit, (2024). Position Paper, oktober 2024.

Krijgsveld KL, B Klaassen & J van der Winden (2022a). Verstoring van vogels door recreatie. Literatuurstudie van verstoringsgevoeligheid en overzicht van maatregelen. Deel 1 hoofdrapport & deel 2 soortbesprekingen. Uitgave Vogelbescherming Nederland, Zeist.

Krijgsveld KL, B Klaassen & J van der Winden (2022b). Verstoring van vogels door recreatie. Literatuurstudie van verstoringsgevoeligheid en overzicht van maatregelen. Deel 1 hoofdrapport & deel 2 soortbesprekingen. Uitgave Vogelbescherming Nederland, Zeist

Mallord J.W., P.M. Dolman, A.F. Brown & W.J. Sutherland WJ (2007). Linking recreational disturbance to population size in a ground-nesting passerine. Journal of Applied Ecology 44: 185-195

Ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij, 2006. Natura 2000 doelendocument; duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten.

Nilsson, J., P. Grennfelt (1988), 'Critical Loads for Sulphur and Nitrogen; Report from a Workshop Held at Skokloster, Sweden, 19–24 March, 1988'. Miljø rapport 1988: 15. Nordic Council of Ministers, København.

RIVM (2025). Monitor stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden 2025.

Thompson, B. (2015). Recreational trails reduce the density of ground-dwelling birds in protected areas. Doi.org/10.1007/s00267-015-0458-4. Environmental Management 55: 1181-1190.

Van Turnhout, C. & F. Majoor, (2016). Populatiedynamiek en bescherming van tapuiten in de Noordduinen in 2016. Sovon-rapport 2016/59. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen

Wamelink, W., van Dobben, H., van der Zee, F., van Hinsberg, A., Bobbink, R. (2023), 'Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en leefgebieden van Natura 2000: Herziening 2023'. Wageningen: Wageningen University & Research.

Webistes:
AERIUS Monitor
Natura2000.nl
Adviezen Ecologische Autoriteit

Kenmerk R004-1305294WLI-V01-pws-NL

Bijlage 1 Overzicht knelpunten per Natura 2000-landschap

Er zijn acht Natura 2000-landschappen te onderscheiden:

- Noordzee, Waddenzee en Delta
- Duinen
- Rivierengebied
- Meren en Moerassen
- Beekdalen
- Hogere Zandgronden
- Hoogvenen
- Heuvelland

Per Natura 2000-landschap wordt nader ingegaan op de relevante Natura 2000-gebieden en of hier instandhoudingsdoelen zijn opgenomen voor verstoringsgevoelige soorten. Daarnaast is aangegeven of het Natura 2000-gebied in de huidige situatie overbelast is met stikstofdepositie (AERIUS Monitor, 2023).

Noordzee Waddenzee en Delta

Natura 2000-gebied	Gevoeligheid verstoring	Stikstofdepositie (AERIUS Monitor, 2023)
(1) Waddenzee	Vogels, vissen en zeezoogdieren	Deels overbelast
(7) Noordzeekustzone	Vogels, vissen en zeezoogdieren	Niet overbelast
(109) Haringvliet	Vissen en vogels	Niet overbelast
(113) Voordelta	Vogels, vissen en zeezoogdieren	Niet overbelast
(114) Krammer-Volkerak	Vogels	Overbelast
(115) Grevelingen	Vogels, vissen en zeezoogdieren	Niet overbelast
(118) Oosterschelde	Vogels, vissen en zeezoogdieren	Niet overbelast
(119) Veerse Meer	Vogels	Niet stikstofgevoelig
(120) Zoommeer	Vogels	Niet stikstofgevoelig
(121) Yerseke en Kapelse Moer	Vogels	Niet overbelast
(122) Westerschelde & Saeftinghe	Vogels, vissen en zeezoogdieren	Deels overbelast
(123) Zwin & Kievittepolder	Vogels	Niet overbelast
(124) Groote Gat	Niet van toepassing	Niet overbelast

Natura 2000-gebied	Gevoeligheid verstoring	Stikstofdepositie (AERIUS Monitor, 2023)
(125) Canisvliet	Niet van toepassing	Niet overbelast
(126) Vogelkreek	Niet van toepassing	Niet overbelast
(127) Markiezaat	Vogels	Niet stikstofgevoelig
(163) Vlakte van de Raan	Vogels, vissen en zeezoogdieren	Niet stikstofgevoelig
(165) Klaverbank	Zeezoogdieren	Niet stikstofgevoelig
(168) Bruine Bank	Vogels	Niet stikstofgevoelig

Duinen

Natura 2000-gebied	Gevoeligheid verstoring	Stikstofdepositie (AERIUS Monitor, 2023)
(2) Duinen en Lage Land Texel	Zeehonden, Noordse woelmuis, vogels	Overbelast
(3) Duinen Vlieland	Zeehonden en vogels	Overbelast
(4) Duinen Terschelling	Zeehonden en vogels	Overbelast
(5) Duinen Ameland	Zeehonden en vogels	Overbelast
(6) Duinen Schiermonnikoog	Vogels	Overbelast
(84) Duinen Den Helder – Callantsoog	Niet van toepassing	Overbelast
(85) Zwanenwater & Pettemerduinen	Vogels	Overbelast
(86) Schoorlse Duinen	Niet van toepassing	Overbelast
(87) Noordhollands Duinreservaat	Niet van toepassing	Overbelast
(88) Kennemerland-Zuid	Meervleermuis	Overbelast
(96) Coepelduynen	Niet van toepassing	Overbelast
(97) Meijendel & Berkheide	Meervleermuis	Overbelast
(98) Westduinpark & Wapendal	Niet van toepassing	Overbelast
(99) Solleveld & Kapittel duinen	Niet van toepassing	Overbelast
(100) Voornes Duin	Vogels	Overbelast
(101) Duinen Goeree & Kwade Hoek	Zeehonden en vogels	Overbelast
(116) Kop van Schouwen	Niet van toepassing	Overbelast
(117) Manteling van Walcheren	Niet van toepassing	Overbelast
(124) Solleveld & Kapittelduinen	Niet van toepassing	Overbelast

Kenmerk R004-1305294WLI-V01-pws-NL

Rivierengebied

Natura 2000-gebied	Gevoeligheid verstoring	Stikstofdepositie (AERIUS Monitor, 2023)
(36) Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	Vogels	Overbelast
(38) Rijntakken	Vissen, meervleermuis, bever, otter, vogels	Overbelast
(39) Vecht en Beneden-Reggegebied	Vissen, otter	Overbelst
(70) Lingegebied & Diefdijk Zuid	Bever	Overbelast
(71) Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	Bever	Overbelast
(81) Kolland & Overlangbroek	Niet van toepassing	Overbelast
(82) Uiterwaarden Lek	Niet van toepassing	Deels overbelast
(105) Zouweboezem	Vogels	Overbelast
(108) Oude Maas	Bever en Noordse woelmuis	Niet stikstofgevoelig
(111) Hollands Diep	Vissen, bever, noordse woelmuis, vogels	Niet overbelast
(112) Biesbosch	Vissen, meervleermuis, bever, noordse woelmuis, vogels	Deels overbelast
(141) Oeffelter Meent	Bever	Deels overbelast
(143) Zeldersche Driessen	Niet van toepassing	Overbelast
(152) Grensmaas	Vissen en bever	Niet overbelast
Maas bij Eijsden (aanmelding)	Vissen en bever	Niet overbelast

Meren en moerassen

Afgesloten zeearmen

Natura 2000-gebied	Gevoeligheid verstoring	Stikstofdepositie (AERIUS Monitor, 2023)
(8) Lauwersmeer	Vogels	Niet stikstofgevoelig
(72) IJsselmeer	Meervleermuis, vogels	Deels overbelast
(73) Markermeer & IJmeer	Meervleermuis, vogels	Niet stikstofgevoelig
(74) Zwarte Meer	Meervleermuis, vogels	Niet overbelast
(75) Ketelmeer & Vossemeer	Vogels	Niet stikstofgevoelig
(76) Veluwerandmeren	Meervleermuis, vogels	Niet stikstofgevoelig
(77) Eemmeer & Gooimeer Zuidoever	Vogels	Niet stikstofgevoelig

Zeeklei

Natura 2000-gebied	Gevoeligheid verstoring	Stikstofdepositie (AERIUS Monitor, 2023)
(10) Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	Meervleermuis en vogels	Niet overbelast
(56) Arkemheen	Vogels	Niet stikstofgevoelig
(78) Oostvaardersplassen	Vogels	Niet stikstofgevoelig
(79) Lepelaarplassen	Vogels	Niet stikstofgevoelig
(106) Boezems Kinderdijk	Vogels	Niet stikstofgevoelig
(110) Oudeland van Strijen	Vogels	Niet stikstofgevoelig
(162) Abtskolk en De Putten	Vogels	Niet stikstofgevoelig

Laagveen

Natura 2000-gebied	Gevoeligheid verstoring	Stikstofdepositie (AERIUS Monitor, 2023)
(9) Groote Wielen	Meervleermuis en vogels	Niet overbelast
(11) Witte en Zwarte Brekken	Vogels	Niet stikstofgevoelig
(12) Sneekermeergebied	Vogels	Niet stikstofgevoelig
(13) Alde Feanen	Meervleermuis en vogels	Overbelast
(14) Deelen	Vogels	Niet stikstofgevoelig
(18) Rottige Meenthe & Brandemeer	Meervleermuis en vogels	Overbelast
(19) Leekstermeergebied	Vogels	Niet overbelast
(20) Zuidlaardermeergebied	Vogels	Niet stikstofgevoelig
(34) Weerribben	Meervleermuis en vogels	Overbelast
(35) Wieden	Meervleermuis en vogels	Overbelast
(37) Olde Maten & Veerslootslanden	Niet van toepassing	Overbelast
(83) Botshol	Meervleermuis	Overbelast
(89) Eilandspolder	Vogels	Overbelast
(90) Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	Meervleermuis en vogels	Overbelast
(91) Polder Westzaan	Meervleermuis	Overbelast
(92) Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	Meervleermuis en vogels	Overbelast
(93) Zeevang	Vogels	Niet stikstofgevoelig
(94) Naardermeer	Vogels	Overbelast

Natura 2000-gebied	Gevoeligheid verstoring	Stikstofdepositie (AERIUS Monitor, 2023)
(95) Oostelijke Vechtplassen	Meervleermuis en vogels	Overbelast
(102) De Wilck	Vogels	Overbelast
(103) Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	Meervleermuis	Overbelast
(104) Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein	Vogels	Niet overbelast
(107) Donkse Laagten	Vogels	Niet stikstofgevoelig

Beekdalen

Natura 2000-gebied	Gevoeligheid verstoring	Stikstofdepositie (AERIUS Monitor, 2023)
(15) Van Oordt's Mersken	Vogels	Deels overbelast
(16) Wijnjeterper Schar	Niet van toepassing	Overbelast
(25) Drentsche Aa-gebied	Bever	Overbelast
(28) Elperstroomgebied	Niet van toepassing	Overbelast
(45) Springendal & Dal van de Mosbeek	Niet van toepassing	Overbelast
(47) Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	Niet van toepassing	Overbelast
(48) Lemselermaten	Niet van toepassing	Overbelast
(49) Dinkelland	Niet van toepassing	Overbelast
(58) Landgoederen Brummen	Niet van toepassing	Overbelast
(60) Stelkampsveld	Niet van toepassing	Overbelast
(63) Bekendelle	Niet van toepassing	Overbelast
(65) Binnenveld	Niet van toepassing	Overbelast
(69) Bruuk	Niet van toepassing	Overbelast
(129) Ulvenhoutse Bos	Niet van toepassing	Overbelast
(130) Langstraat	Niet van toepassing	Overbelast
(132) Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	Niet van toepassing	Overbelast
(147) Leudal	Bever	Overbelast
(148) Swalmdal	Bever	Overbelast
(150) Roerdal	Vissen en bever	Overbelast

Kenmerk R004-1305294WLI-V01-pws-NL

Hogere zandgronden

Natura 2000-gebied	Gevoeligheid verstoring	Stikstofdepositie (AERIUS Monitor, 2023)
(17) Bakkeveense Duinen	Niet van toepassing	Overbelast
(21) Lieftinghsbroek	Niet van toepassing	Overbelast
(22) Norgerholt	Niet van toepassing	Overbelast
(25) Drentsche Aa-gebied	Bever	Overbelast
(26) Drouwenerzand	Niet van toepassing	Overbelast
(27) Drents-Friese Wold & Leggelderveld	Vogels	Overbelast
(30) Dwingelderveld	Vogels	Overbelast
(31) Mantingerbos	Niet van toepassing	Overbelast
(32) Mantingerzand	Niet van toepassing	Overbelast
(39) Vecht- en Beneden-Reggegebied	Vissen, otter	Overbelast
(41) Boetelerveld	Niet van toepassing	Overbelast
(42) Sallandse Heuvelrug	Vogels	Overbelast
(44) Borkeld	Niet van toepassing	Overbelast
(46) Bergvennen & Brecklenkampse Veld	Niet van toepassing	Overbelast
(50) Landgoederen Oldenzaal	Niet van toepassing	Overbelast
(51) Lonnekermeer	Niet van toepassing	Overbelast
(53) Buurserzand & Haaksbergerveen	Niet van toepassing	Overbelast
(57) Veluwe	Vogels	Overbelast
(62) Willinks Weust	Niet van toepassing	Overbelast
(128) Brabantse Wal	Vogels	Overbelast
(131) Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	Niet van toepassing	Overbelast
(133) Kampina & Oisterwijkse Vennen	Vogels	Overbelast
(134) Regte Heide & Riels Laag	Niet van toepassing	Overbelast
(135) Kempenland-West	Niet van toepassing	Overbelast
(136) Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	Vogels	Overbelast
(137) Strabrechtse Heide & Beuven	Vogels	Overbelast
(138) Weerter-en Budelerbergen & Ringselven	Vogels	Overbelast
(142) Sint Jansberg	Niet van toepassing	Overbelast
(144) Boschhuizerbergen	Niet van toepassing	Overbelast
(145) Maasduinen	Bever en vogels	Overbelast
(146) Sarsven en De Banen	Niet van toepassing	Overbelast
(149) Meinweg	Vogels	Overbelast
(151) Abdij Lillbosch & voormalig Klooster Mariahoop	Ingekorven vleermuis	Niet stikstofgevoelig
(155) Brunssummerheide	Niet van toepassing	Overbelast

Hoogvenen

Resten hoogveenlandschap

Natura 2000-gebied	Gevoeligheid verstoring	Stikstofdepositie (AERIUS Monitor, 2023)
(23) Fochteloërveen	Vogels	Overbelast
(24) Witterveld	Niet van toepassing	Overbelast
(33) Bargerveen	Vogels	Overbelast
(40) Engbertsdijksvenen	Vogels	Overbelast
(43) Wierdense Veld	Niet van toepassing	Overbelast
(139) Deurnsche Peel & Mariapeel	Vogels	Overbelast
(140) Groote Peel.	Vogels	Overbelast

Kornvenen in dekzandlandschap

Natura 2000-gebied	Gevoeligheid verstoring	Stikstofdepositie (AERIUS Monitor, 2023)
(53) Buurserzand & Haaksbergerveen	Niet van toepassing	Overbelast
(54) Witte Veen	Niet van toepassing	Overbelast
(55). Aamsveen	Niet van toepassing	Overbelast
(61) Korenburgerveen	Niet van toepassing	Overbelast
(64) Wooldse Veen.	Niet van toepassing	Overbelast

Heuvelland

Natura 2000-gebied	Gevoeligheid verstoring	Stikstofdepositie (AERIUS Monitor, 2023)
(153) Bunder- en Elsloërbos	Bever	Overbelast
(154) Geleenbeekdal	Niet van toepassing	Overbelast
(156) Bemelerberg & Schiepersberg	Vleermuizen	Overbelast
(157) Geuldal	Vleermuizen en bever	Overbelast
(158) Kunderberg	Niet van toepassing	Overbelast
(159) Sint Pietersberg & Jekerdal	Vleermuizen en bever	Overbelast
(160) Savelsbos	Vleermuizen	Overbelast
(161) Noorbeemden & Hoogbos.	Niet van toepassing	Overbelast